

FORVENTNINGSUNDERSØKELSE FOR NORGES BANK 4.KVARTAL 2017

Undersøkelse blant økonomieksperter, parter i arbeidslivet,
næringslivsledere og husholdninger

23.11.2017

FORORD

På oppdrag for Norges Bank utfører Epinion kvartalsvise forventningsundersøkelser i Norge om inflasjons-, lønns-, valutakurs- og renteutviklingen blant økonomer i finansnæringen og akademia, partene i arbeidslivet, næringslivsledere og husholdninger. Bakgrunnen for undersøkelsen er at Norges Bank retter pengepolitikken inn mot et mål om lav og stabil inflasjon. Forventninger til den fremtidige prisutviklingen kan i seg selv spille en rolle for den faktiske prisutviklingen. En regelmessig spørreundersøkelse kan bidra til større innsikt i disse spørsmålene.

Det er gjennomført undersøkelser blant fire målgrupper. Nettundersøkelser ble gjennomført blant økonomer innenfor finansnæringen og akademia, samt representanter for partene i sentrale arbeidslivsorganisasjoner, og ledere i næringslivet. Telefonintervju ble gjennomført med et tilfeldig utvalg av privatpersoner fra norske husholdninger.

Forventningsundersøkelsen gjennomføres hvert kvartal og ble første gang gjennomført i februar 2002. Epinion har publisert undersøkelsen fra og med første kvartal 2015. Undersøkelsen er tidligere gjennomført av Opinion og TNS Gallup.

Oslo, november 2017

Ansvarlig for undersøkelsen hos Epinion er:

Sissel Medby
Direktør
Telefon: 901 71 899
E-post: sm@epinionglobal.com

INNHALDSFORTEGNELSE

Forord	2
Innholdsfortegnelse	3
Sammendrag	4
- Kort sammendrag av resultater for økonomieksperter	4
- Kort sammendrag av resultater for partene i arbeidslivet	4
- Kort sammendrag av resultater for næringslivslederne	5
- Kort sammendrag av resultater for husholdningene	6
Spørreskjema	7
Tabeller og grafer	8
Resultater – Økonomieksperter	9
Resultater – Partene i arbeidslivet	18
Resultater – Næringslivslederne	25
Resultater – Husholdningene	36
Tekniske kommentarer – Økonomene og partene i arbeidslivet	47
Tekniske kommentarer – Næringslivslederne	48
Tekniske kommentarer – Husholdningene	49

SAMMENDRAG FOR 4. KVARTAL 2017

Prisvekst

Økonomenes forventninger til prisstigningen på varer og tjenester om 12 måneder er på 2,1 prosent, uendret fra forrige kvartal. Partene i arbeidslivet venter en prisstigning om 12 måneder på 2,1 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Næringslivslederne venter en prisstigning på varer og tjenester om 12 måneder på 2,5 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Husholdningenes forventninger til prisstigning på varer og tjenester om 12 måneder er på 2,9 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Årslønnsvekst

Økonomenes forventninger til årslønnsveksten for inneværende år er på 2,4 prosent. Ventet gjennomsnittlig årslønnsvekst for inneværende år blant partene i arbeidslivet er på 2,5 prosent. Næringslivslederne venter en lønnsvekst i egen bedrift for inneværende år på 2,6 prosent. Ventet lønns- og pensjonsutvikling de neste 12 månedene blant husholdningene er på 2,1 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Lønnsomhet

En andel på 32,2 prosent av næringslivslederne venter bedret lønnsomhet de neste 12 månedene, en nedgang på 1,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen av næringslivslederne som venter uendret lønnsomhet de neste 12 månedene er på 44,3 prosent, en nedgang på 2,2 prosentpoeng fra forrige kvartal, og andelen som venter at lønnsomheten vil svekke seg er på 16,7 prosent, opp 1,9 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Kort sammendrag av enkeltresultater for økonomiekspertene

Prisvekst

Økonomenes forventninger til prisstigningen om 12 måneder er på 2,1 prosent, uendret fra forrige kvartal. Ventet årlig prisstigning om 2 år er på 2,3 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomenes forventninger til årlig prisstigning om 5 år er på 2,4 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Årslønnsvekst

Økonomene oppgir at de venter en årslønnsvekst for inneværende år på 2,4 prosent. Økonomenes forventninger til den gjennomsnittlige årslønnsvekst for neste år er på 2,5 prosent. Økonomenes forventninger til årslønnsveksten om 5 år er på 2,8 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Kronekurs

54,2 prosent av økonomene tror at den effektive kronekursen (målt ved konkurransekursindeksen) vil være styrket om 12 måneder, en nedgang på 2,4 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen økonomer som venter at den effektive kronekursen om 12 måneder vil være uendret er på 31,3 prosent, en nedgang på 6,4 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen økonomer som venter en svekket kronekurs om 12 måneder er på 12,5 prosent, opp 6,8 prosentpoeng fra forrige kvartal. Gjennomsnittlig ventet stigning i kronekursen om 12 måneder er på 3,2 prosent, en nedgang på 0,6 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Kort sammendrag av enkeltresultater for partene i arbeidslivet

Prisvekst

Partene i arbeidslivet venter en generell prisstigning om 12 måneder på 2,1 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjoner venter en prisvekst om 12 måneder på 2,1 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidstakerorganisasjoner venter en prisstigning om 12 måneder på 2,1 prosent, en nedgang på 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Ventet årlig prisvekst om 2 år blant partene i arbeidslivet er på 2,3 prosent, en nedgang på 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjoner venter en prisvekst om 2 år på 2,2 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Ventet prisvekst om 2 år er på 2,3 prosent blant arbeidstakerorganisasjoner, en nedgang på 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Partene i arbeidslivet venter en årlig prisstigning om 5 år på 2,5 prosent, uendret fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjoner venter en prisstigning om 5 år på 2,5 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidstakerorganisasjoner venter en prisstigning om 5 år på 2,5 prosent, en nedgang på 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Årslønnsvekst

Partene i arbeidslivet venter en gjennomsnittlig årslønnsvekst for inneværende år på 2,5 prosent. Arbeidsgiverorganisasjoner venter en gjennomsnittlig årslønnsvekst for inneværende år på 2,5 prosent. Arbeidstakerorganisasjoner venter en gjennomsnittlig årslønnsvekst for inneværende år på 2,6 prosent.

For neste år venter partene i arbeidslivet en gjennomsnittlig årslønnsvekst på 2,8 prosent. Arbeidsgiverorganisasjoner venter en årslønnsvekst for neste år på 2,7 prosent. Arbeidstakerorganisasjoner venter en årslønnsvekst for neste år på 2,8 prosent.

Partene i arbeidslivet venter en gjennomsnittlig årslønnsvekst om 5 år på 3,0 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Kort sammendrag av enkeltresultater for næringslivslederne

Prisvekst

Næringslivslederne venter en prisstigning på varer og tjenester om 12 måneder på 2,5 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Ventet årlig prisstigning om 2 år er 2,9 prosent, uendret fra forrige kvartal.

Innkjøps- og utsalgspriser

Andelen næringslivsledere som venter at bedriftens innkjøpspriser vil øke mer de neste 12 månedene sammenlignet med de siste 12 månedene er 14,6 prosent, en nedgang på 0,9 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som venter at innkjøpsprisene vil øke omtrent like mye er i fjerde kvartal 2017 på 73,7 prosent, en nedgang på 1,4 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som venter at innkjøpsprisen vil øke mindre de neste 12 månedene er på 9,1 prosent, opp 1,8 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Andelen av næringslivslederne som venter at bedriftens utsalgspriser vil øke mer de neste 12 månedene sammenlignet med de siste 12 månedene er på 15,6 prosent, opp 5,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som venter at bedriftens utsalgspriser vil øke omtrent like mye er på 59,9 prosent, en nedgang på 6,7 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som venter at bedriftens utsalgspriser vil øke mindre de neste 12 månedene er på 18,5 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Årslønnsvekst

Næringslivslederne venter en årslønnsvekst i egen bedrift på 2,6 for inneværende år. Næringslivsledernes forventninger til årslønnsvekst i egen bedrift neste år er på 2,8 prosent.

Lønnsomhet

Andelen av næringslivslederne som oppgir at lønnsomheten i egen bedrift er bedret i løpet av de siste 12 månedene er 33,3 prosent, en nedgang på 3,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen av næringslivslederne som oppgir at lønnsomheten har holdt seg uendret de siste 12 månedene er på 31,1 prosent, opp 3,4 prosentpoeng fra forrige kvartal, og andelen som oppgir at lønnsomheten har blitt svekket er på 28,2 prosent, en nedgang på 3,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

En andel på 32,2 prosent av næringslivslederne venter bedret lønnsomhet de neste 12 månedene, en nedgang på 1,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen av næringslivslederne som venter at lønnsomheten vil holde seg uendret de neste 12 månedene er på 44,3 prosent, en nedgang på 2,2 prosentpoeng fra forrige kvartal, og andelen som venter svekket lønnsomhet er på 16,7 prosent, opp 1,9 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Sysselsetting

Andelen av næringslivslederne som venter å ha flere ansatte om 12 måneder er på 36,3 prosent, opp 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som venter å ha like mange ansatte om 12 måneder er på 43,8 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens 18,7 prosent venter å ha færre ansatte om 12 måneder, en nedgang på 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Kort sammendrag av enkeltresultater for husholdningene

Prisvekst

Andelen av husholdningene som tror at prisene på varer og tjenester er høyere nå enn for 12 måneder siden er på 64,1 prosent, en nedgang på 1,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som oppfatter prisene som omtrent uforandret er på 28,0 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens andelen som tror at prisene på varer og tjenester er lavere nå enn for 12 måneder siden er på 4,0 prosent, opp 0,9 prosentpoeng fra forrige kvartal. Oppfattet prisendring de siste 12 månedene er på 3,2 prosent, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Andelen av husholdningene som tror at prisene på varer og tjenester vil bli høyere i løpet av de neste 12 månedene er på 69,3 prosent, en nedgang på 1,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 24,6 prosent tror at prisene på varer og tjenester vil være uendret, opp 1,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som tror at prisene vil bli lavere i løpet av de neste 12 månedene er på 3,0 prosent, opp 0,5 fra forrige kvartal. Husholdningene venter en prisstigning på varer og tjenester om 12 måneder på 2,9 prosent, en nedgang på 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Ventet årlig prisvekst om 2-3 år blant husholdningene er på 3,2 prosent, uendret fra forrige kvartal.

Lønns- og pensjonsutvikling

Husholdningene opplever at lønn eller pensjon har økt med 2,1 prosent i løpet av de siste 12 månedene, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Ventet lønns- og pensjonsutvikling de neste 12 månedene er på 2,1 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Renteutvikling

Andelen av husholdningene som venter at nivået på innskudds- og lånerenter vil øke i løpet av de neste 12 månedene er på 27,7 prosent, en nedgang på 0,8 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som venter at innskudds- og lånerenter vil forbli uendret de neste 12 månedene er på 62,0 prosent, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens andelen som venter at rentenivået vil falle er på 6,9 prosent, opp 2,6 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Om undersøkelsen

På oppdrag for Norges Bank utfører Epinion kvartalsvise forventningsundersøkelser i Norge om inflasjons-, lønns-, valutakurs- og renteutviklingen blant økonomer i finansnæringen og akademia, partene i arbeidslivet, næringslivsledere og husholdninger. Bakgrunnen for undersøkelsen er at Norges Bank retter pengepolitikken inn mot et mål om lav og stabil inflasjon. Forventninger til den fremtidige prisutviklingen kan i seg selv spille en rolle for den faktiske prisutviklingen. En regelmessig spørreundersøkelse kan bidra til større innsikt i disse spørsmålene.

Denne rapporten med hovedfunnene fra forventningsundersøkelsen blir i sin helhet lagt ut på Epinions nettsider (www.epinion.no). Fra 2009 er undersøkelsen blant næringslivslederne utvidet slik at bedrifter med 20 ansatte eller flere er i målgruppen (mot tidligere 50 ansatte eller flere). I tillegg intervjues nå 500 bedriftsledere mot tidligere 300.

Undersøkelsene ble gjennomført i tidsrommet fra 1. til 17. november 2017.

SPØRRESKJEMA

Til økonomieksperterne og partene i arbeidslivet:

- Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 12 måneder, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?
- Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?
- Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 5 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?
- Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir i inneværende år?
- Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir neste år?
- Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir om 5 år?
- Tror du den effektive kronekursen målt ved konkurransekursindeksen om 12 måneder vil være styrket, uendret eller svekket?
- Hvor mye tror du den vil styrke/svekke seg?

Til næringslivslederne:

- Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 12 måneder, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?
- Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?
- Forventer du at bedriftens innkjøpspriser vil øke mer, omtrent like mye eller øke mindre de neste 12 månedene som i siste 12-måneders periode?
- Forventer du at bedriftens utsalgspriser vil øke mer, omtrent like mye eller øke mindre de neste 12 månedene som i siste 12-måneders periode?
- Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir i inneværende år?
- Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir neste år?
- Har lønnsomheten i din bedrift, målt ved driftsmargin (EBITDA), blitt bedre, vært uendret eller blitt svekket de siste 12 månedene?
- Tror du lønnsomheten i din bedrift, målt ved driftsmargin (EBITDA), vil bli bedre, holde seg uendret eller vil bli svekket de neste 12 månedene?
- Sammenliknet med 12 måneder tidligere, har bedriften i dag flere ansatte, like mange ansatte eller færre ansatte?
- Tror du bedriften om 12 måneder vil ha flere ansatte enn i dag, like mange eller færre ansatte?

Til husholdningene:

- Sammenliknet med for 12 måneder siden, tror du prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, er høyere, om lag uforandret eller lavere enn nå?
- Omtrent hvor mye høyere/lavere, målt i prosent?
- Tror du at prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, i løpet av de neste 12 månedene vil være høyere, uendret eller lavere enn i dag?
- Omtrent hvor mye høyere/lavere, målt i prosent?
- Vil prisene stige raskere, i samme takt som i dag eller saktere?
- Hvor mye tror du prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, vil stige årlig om 2-3 år, målt i prosent?
- Sammenliknet med for 12 måneder siden, hvor mange prosent tror du din lønn eller pensjon har endret seg?
- Omtrent hvor mange prosent tror du din lønn eller pensjon vil endres de neste 12 månedene?
- Tror du nivået på innskudds- og lånerenter vil øke, forbli uendret eller falle de neste 12 månedene?

TABELLER OG GRAFER

Økonomiekspertene

1. Forventet prisstigning om 12 måneder
2. Forventet prisstigning om 2 år
3. Forventet prisstigning om 5 år
4. Forventet årslønnsvekst for inneværende år
5. Forventet årslønnsvekst for neste år
6. Forventet årslønnsvekst om 5 år
7. Forventet utvikling i kronekursen om 12 måneder
8. Gjennomsnittlig forventet endring i konkurransekursindeksen om 12 måneder

Partene i arbeidslivet

9. Forventet prisstigning om 12 måneder
10. Forventet prisstigning om 2 år
11. Forventet prisstigning om 5 år
12. Forventet årslønnsvekst for inneværende år
13. Forventet årslønnsvekst for neste år
14. Forventet årslønnsvekst om 5 år

Næringslivslederne

15. Forventet generell prisstigning om 12 måneder
16. Forventet generell prisstigning om 2 år
17. Forventet økning i bedriftens innkjøpspriser neste 12 måneder
18. Forventet økning i bedriftens utsalgspriser neste 12 måneder
19. Forventet vekst i lønnskostnader i egen bedrift i år
20. Forventet vekst i lønnskostnader i egen bedrift neste år
21. Lønnsomhetsutvikling i egen bedrift siste 12 måneder
22. Lønnsomhetsutvikling i egen bedrift neste 12 måneder
23. Antall ansatte i dag sammenlignet med for 1 år siden
24. Antall ansatte om 12 måneder

Husholdningene

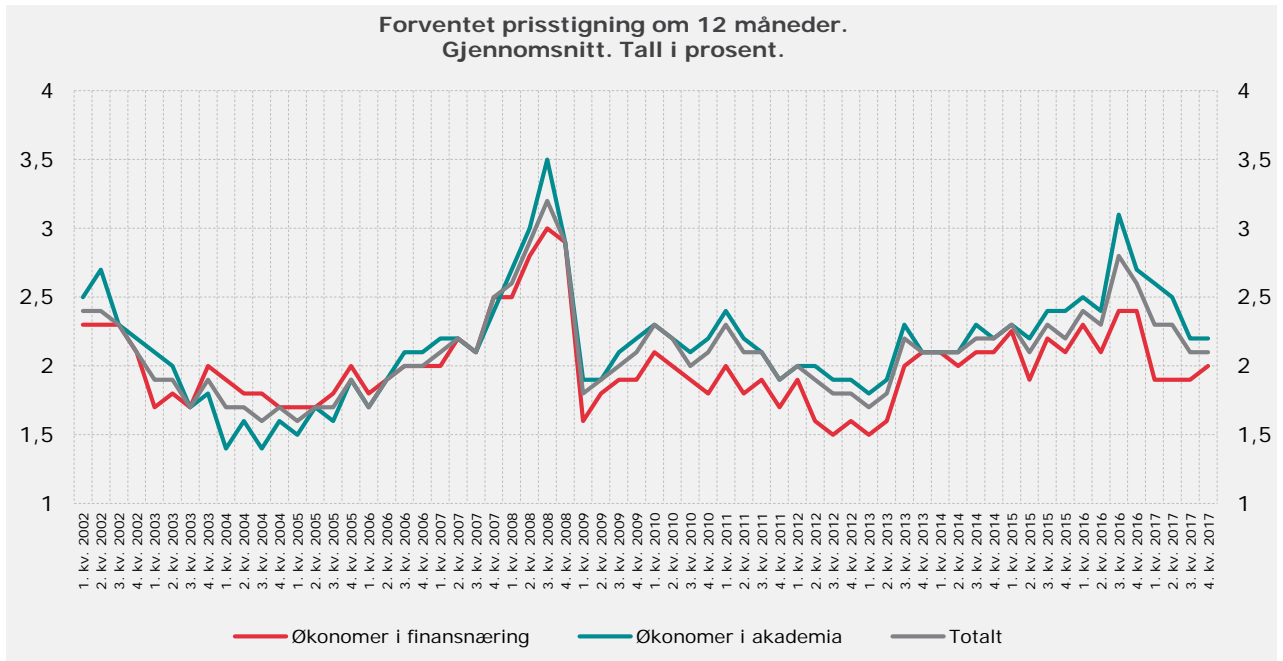
25. Oppfatning av prisendring siste 12 måneder
26. Oppfatning av prisendring siste 12 måneder i prosent
27. Forventet prisendring neste 12 måneder
28. Forventet prisendring neste 12 måneder i prosent
29. Forventet stigningsrate neste 12 måneder
30. Forventet stigningsrate neste 12 måneder i prosent
31. Forventet prisvekst om 2-3 år
32. Lønn og pensjon utvikling siste 12 måneder
33. Forventet lønnsutvikling om 1 år i prosent
34. Forventet renteutvikling neste 12 måneder

RESULTATER - ØKONOMIEKSPERTENE

Spørsmål 1: ØKONOMIEKSPERTENE

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 12 måneder, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

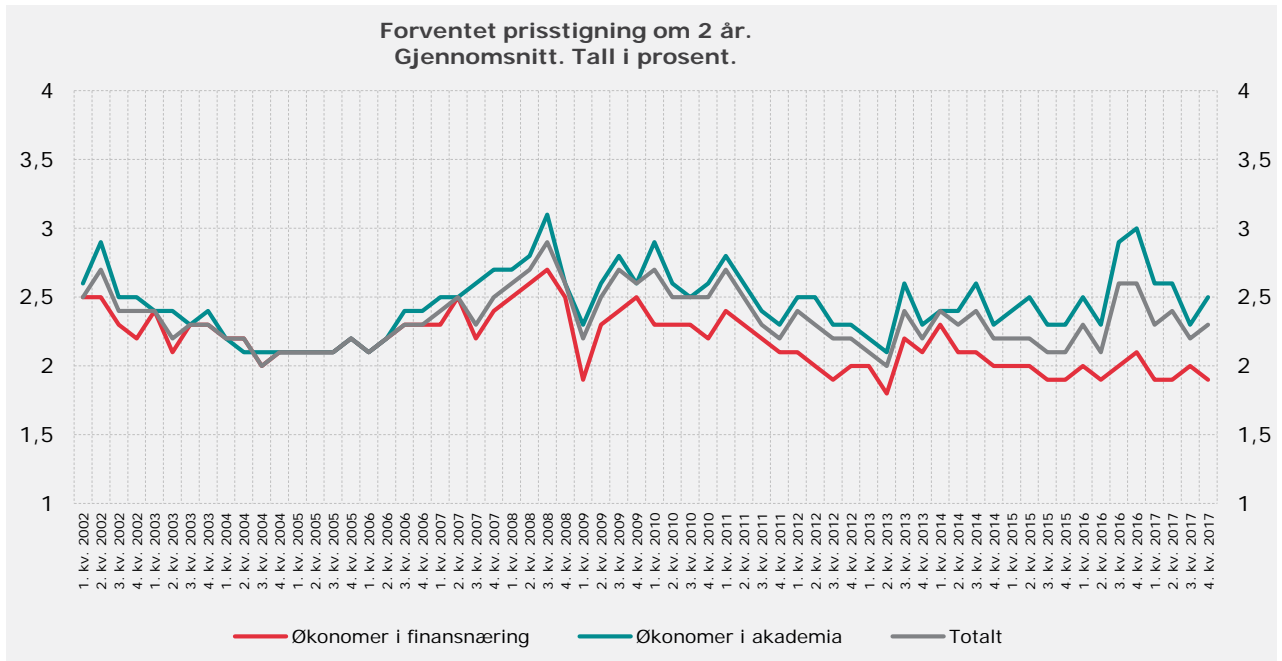

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	1,9	2,0	+0,1
	Median	2,0	2,0	
	Laveste verdi	1,0	1,0	
	Høyeste verdi	2,5	3,2	
	Utvalg	20	17	
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	2,2	2,2	--
	Median	2,0	2,0	
	Laveste verdi	1,3	1,5	
	Høyeste verdi	5,0	4,3	
	Utvalg	33	31	
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,1	2,1	--
	Median	2,0	2,0	
	Laveste verdi	1,0	1,0	
	Høyeste verdi	5,0	4,3	
	Utvalg	53	48	

I fjerde kvartal 2017 er økonomenes forventninger til prisstigningen om 12 måneder på 2,1 prosent, uendret fra forrige kvartal. Økonomer i finansnæringen forventer en prisstigning på 2,0 prosent om 12 måneder, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer tilknyttet universitet/høyskoler forventer en prisstigning på 2,2 prosent om 12 måneder, uendret fra forrige kvartal.

Spørsmål 2: ØKONOMI EKSPERTENE

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	2,0	1,9	-0,1
	Median	2,0	1,9	
	Laveste verdi	1,0	1,0	
	Høyeste verdi	2,7	3,0	
	Utvalg	20	16*	
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,5	+0,2
	Median	2,3	2,5	
	Laveste verdi	1,5	1,5	
	Høyeste verdi	4,0	5,0	
	Utvalg	31	30*	
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,2	2,3	+0,1
	Median	2,2	2,2	
	Laveste verdi	1,0	1,0	
	Høyeste verdi	4,0	5,0	
	Utvalg	51	46	

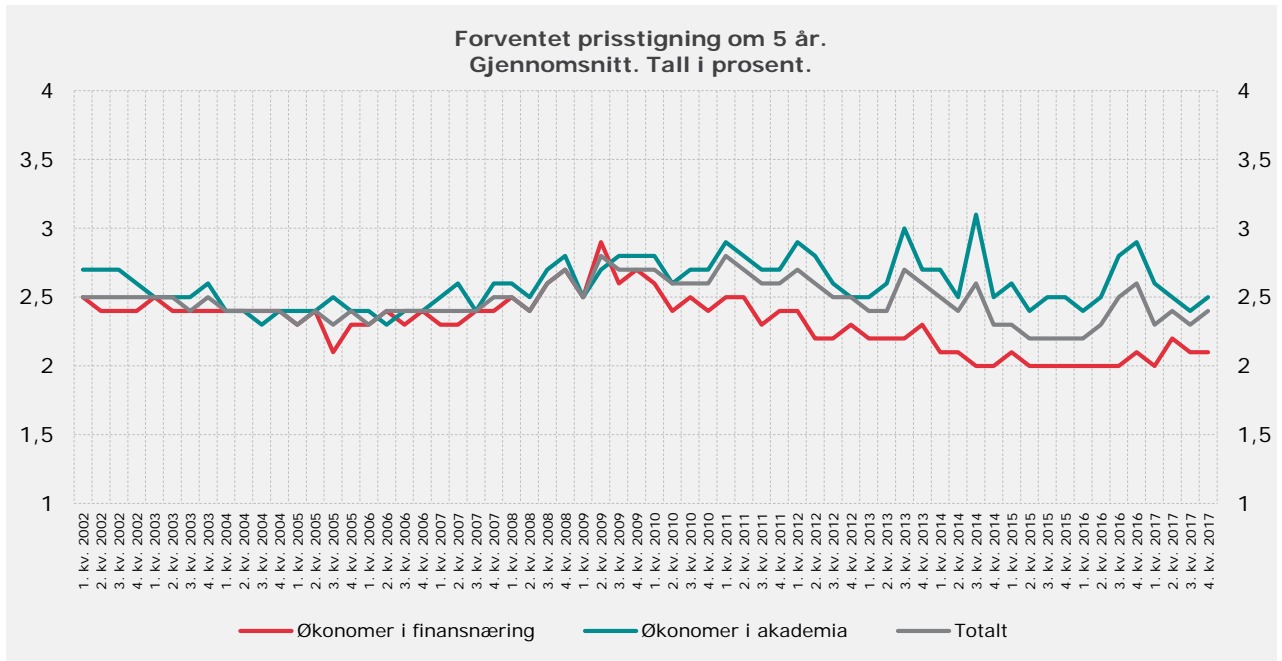
*N=17. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

**N=31. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

I fjerde kvartal 2017 er økonomenes forventninger til prisstigningen om 2 år på 2,3 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer i finansnæringen forventer en prisstigning på 1,9 prosent om 2 år, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer tilknyttet universitet/høyskoler forventer en prisstigning på 2,5 prosent om 2 år, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 3: ØKONOMI EKSPERTENE

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 5 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	2,1	2,1	--
	Median	2,0	2,0	
	Laveste verdi	1,0	1,0	
	Høyeste verdi	3,0	3,0	
	Utvalg	20	16*	
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	2,4	2,5	+0,1
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	1,9	1,0	
	Høyeste verdi	4,0	4,0	
	Utvalg	29	29**	
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,4	+0,1
	Median	2,3	2,5	
	Laveste verdi	1,0	1,0	
	Høyeste verdi	4,0	4,0	
	Utvalg	49	45	

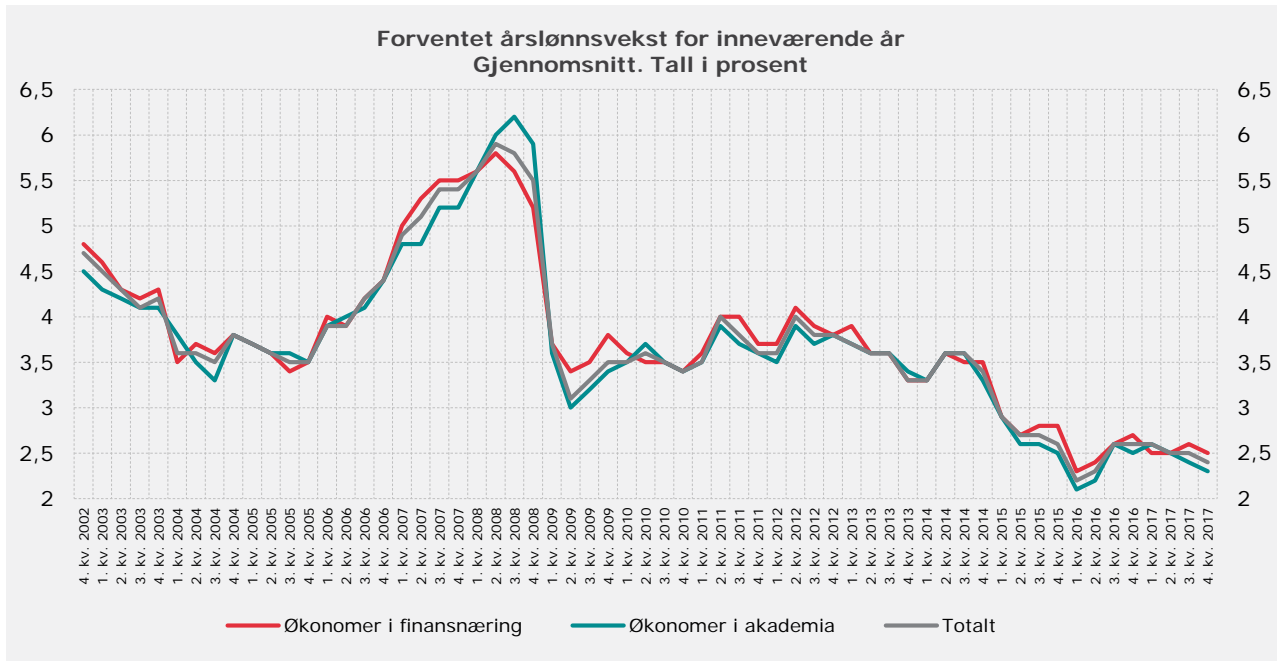
*N=17. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

**N=31. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=1

I fjerde kvartal 2017 er økonomenes forventninger til prisstigningen om 5 år på 2,4 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomene i finansnæringen sine forventninger til prisstigningen om 5 år er på 2,1 prosent, uendret fra forrige kvartal, mens økonomene tilknyttet universitet/høyskoler sine forventninger til prisstigningen om 5 år er på 2,5 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 4: ØKONOMI EKSPERTENE

Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir i inneværende år?

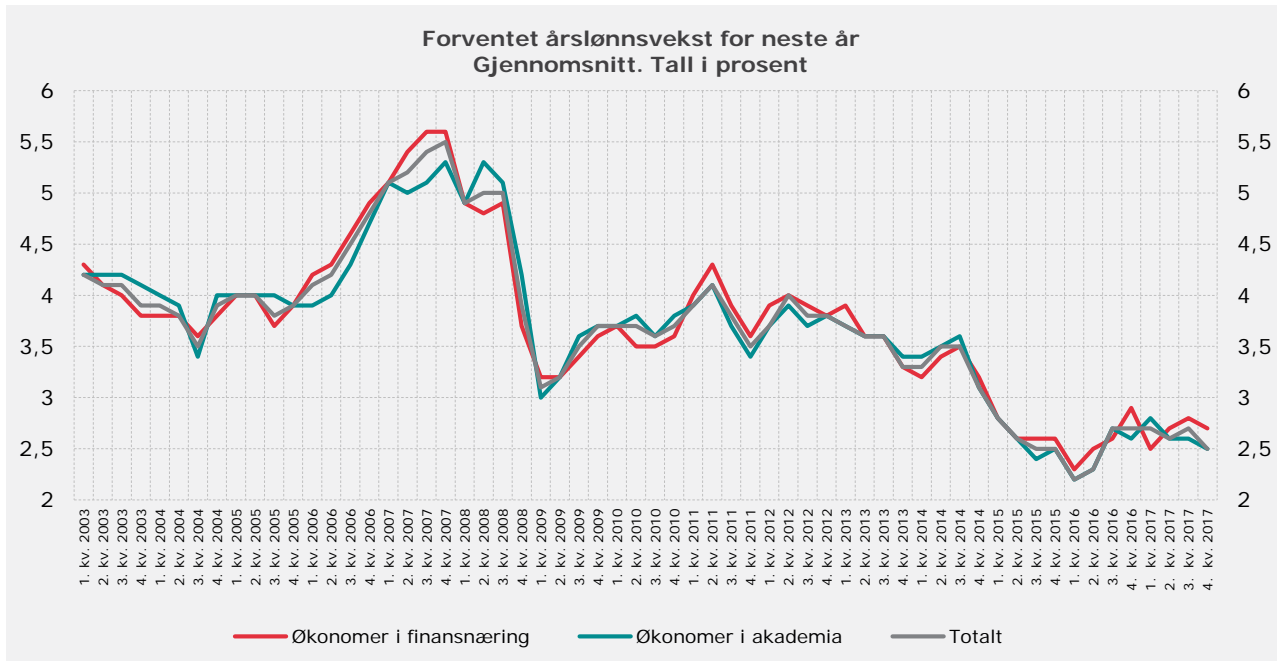
		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	2,6	2,5	-0,1
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	2,0	2,0	
	Høyeste verdi	3,3	3,0	
	Utvalg	20	17	
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	2,4	2,3	-0,1
	Median	2,5	2,4	
	Laveste verdi	0,6	0,3	
	Høyeste verdi	5,0	4,3	
	Utvalg	31	30*	
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,5	2,4	-0,1
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	0,6	0,3	
	Høyeste verdi	5,0	4,3	
	Utvalg	51	47	

*N=31. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

I fjerde kvartal 2017 er økonomenes forventninger til årslønnsveksten for 2017 på 2,4 prosent. Økonomer i finansnæringen tror den gjennomsnittlige årslønnsveksten for 2017 blir på 2,5 prosent, og økonomer tilknyttet universitet/høyskoler tror den gjennomsnittlige årslønnsveksten for 2017 blir på 2,3 prosent.

Spørsmål 5: ØKONOMIEKSPERTENE

Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir neste år?

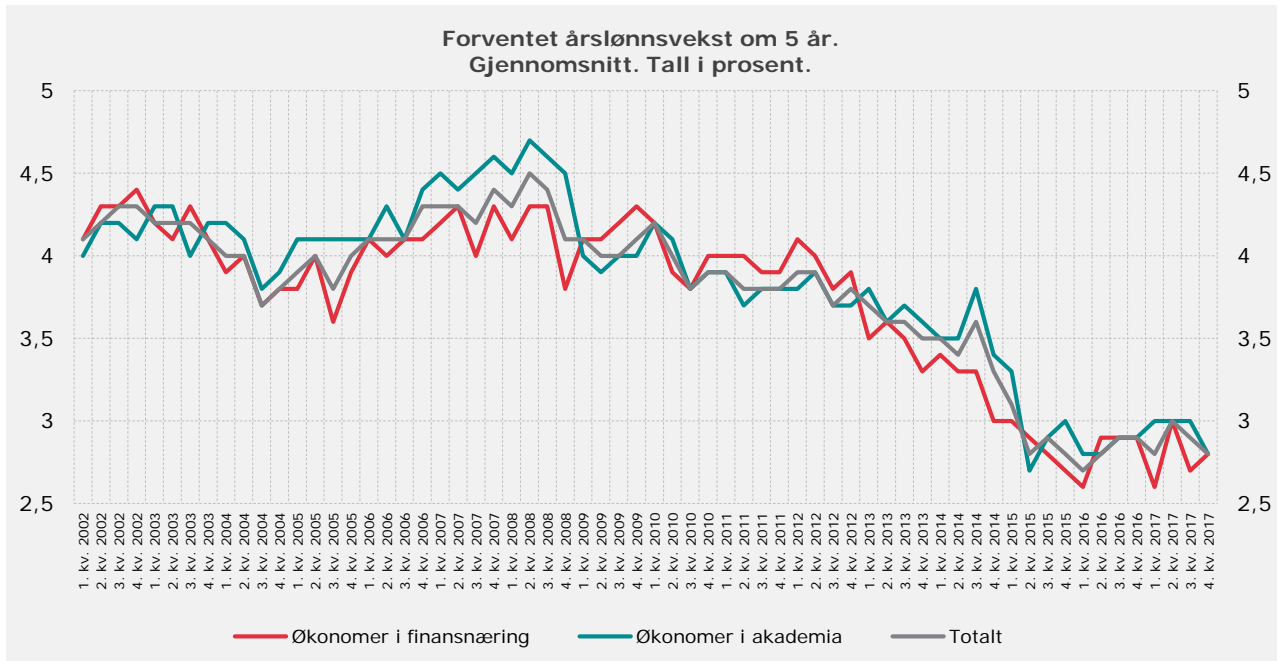
		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	2,8	2,7	-0,1
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	2,0	1,8	
	Høyeste verdi	4,0	3,5	
	Utvalg	20	17	
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	2,6	2,5	-0,1
	Median	2,9	2,7	
	Laveste verdi	1,1	0,0	
	Høyeste verdi	4,0	4,1	
	Utvalg	30	30*	
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,7	2,5	-0,2
	Median	2,6	2,6	
	Laveste verdi	1,1	0,0	
	Høyeste verdi	4,0	4,1	
	Utvalg	50	47	

*N=31. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

I fjerde kvartal 2017 er økonomenes forventninger til den gjennomsnittlige årslønnsveksten for 2018 samlet sett på 2,5 prosent. Økonomer i finansnæringen tror den gjennomsnittlige årslønnsveksten for 2018 blir på 2,7 prosent, mens økonomer tilknyttet universitet/høyskoler tror den gjennomsnittlige årslønnsveksten for 2018 blir på 2,5 prosent.

Spørsmål 6: ØKONOMIEKSPERTENE

Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir om 5 år?

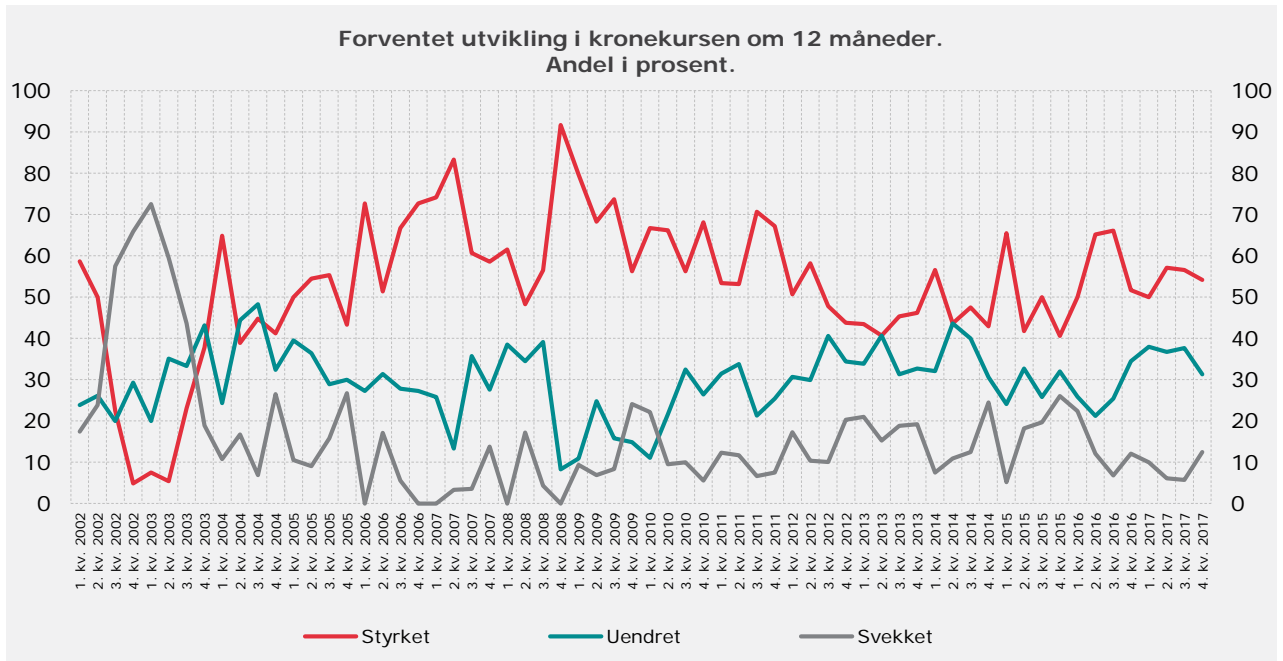
		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	2,7	2,8	+0,1
	Median	2,5	2,8	
	Laveste verdi	1,5	1,5	
	Høyeste verdi	4,5	4,5	
	Utvalg	20	17	
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	3,0	2,8	-0,2
	Median	3,0	3,0	
	Laveste verdi	0,9	0,0	
	Høyeste verdi	5,0	7,5	
	Utvalg	28	29*	
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,9	2,8	-0,1
	Median	3,0	3,0	
	Laveste verdi	0,9	0,0	
	Høyeste verdi	5,0	7,5	
	Utvalg	48	46	

*N=31. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=2, Ekstremverdier N=0

Økonomenes forventninger til årslønnsveksten om 5 år (de langsiktige forventningene) er i fjerde kvartal 2017 på 2,8 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer i finansnæringen forventer en årslønnsvekst om 5 år på 2,8 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer tilknyttet universitet/høyskoler forventer en årslønnsvekst om 5 år på 2,8 prosent, en nedgang på 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 7: ØKONOMIEKSPERTENE

Tror du den effektive kronekursen målt ved konkurransekursindeksen om 12 måneder vil være styrket, uendret eller svekket?

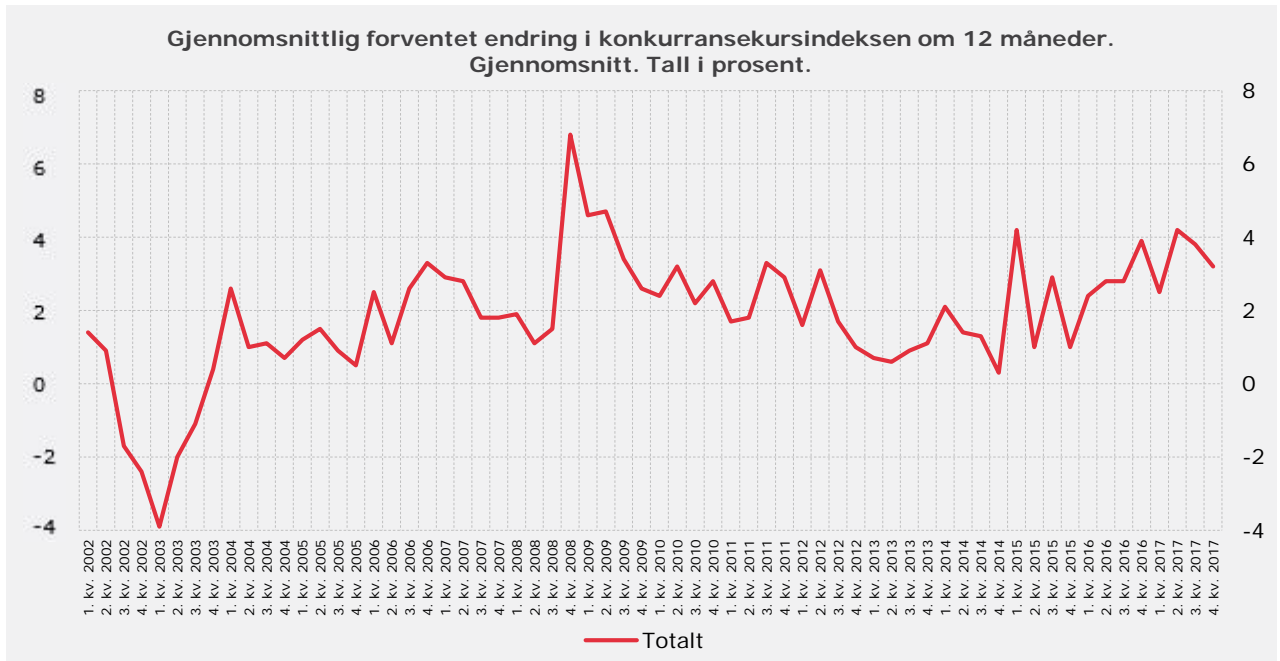
		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Økonomer i finansnæring	Styrket	75,0	76,5	+1,5
	Uendret	25,0	11,8	-13,2
	Svekket	0,0	5,9	+5,9
	Utvalg	20	17	
Økonomer i akademia	Styrket	45,5	41,9	-3,6
	Uendret	45,5	41,9	-3,6
	Svekket	9,1	16,1	+7,0
	Utvalg	33	31	
Totalt økonomer	Styrket	56,6	54,2	-2,4
	Uendret	37,7	31,3	-6,4
	Svekket	5,7	12,5	+6,8
	Utvalg	53	48	

Andelen økonomer som forventer at den effektive kronekursen vil være styrket om 12 måneder er i fjerde kvartal 2017 på 54,2 prosent, en nedgang på 2,4 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen økonomer som forventer en svekket kronekurs om 12 måneder er på 12,5 prosent, opp 6,8 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen økonomer som forventer at den effektive kronekursen om 12 måneder vil være uendret er på 31,3 prosent, en nedgang på 6,4 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 8: ØKONOMI EKSPERTENE

Hvor mye tror du den vil styrke/svekke seg? (Hvis svart styrket/svekket på spørsmål 7)

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	3,9	3,5	-0,4
	Median	5,0	5,0	
	Laveste verdi	2,0	-2,5	
	Høyeste verdi	5,0	5,0	
	Utvalg	12	11*	
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	3,6	2,9	-0,7
	Median	4,0	3,0	
	Laveste verdi	-1,5	-5,0	
	Høyeste verdi	6,0	8,0	
	Utvalg	10	11**	
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	3,8	3,2	-0,6
	Median	5,0	4,5	
	Laveste verdi	-1,5	-5,0	
	Høyeste verdi	6,0	8,0	
	Utvalg	22	22	

*N=14. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=0, Ekstremverdier N=3

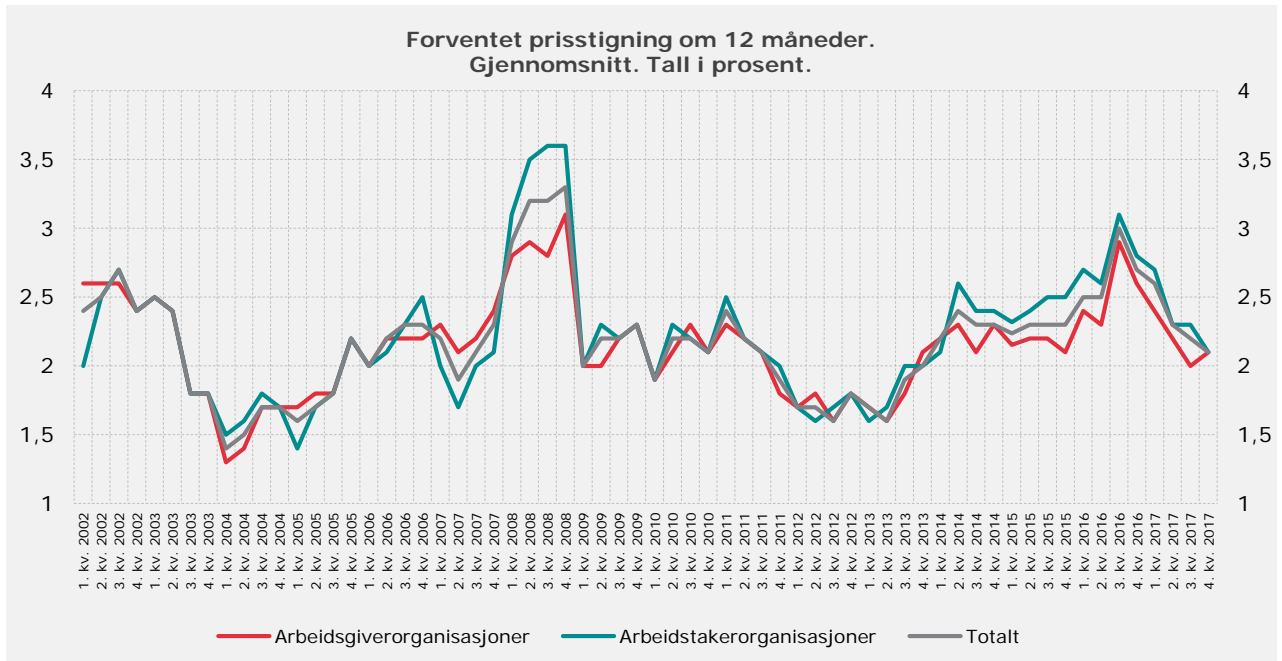
**N=18. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=3, Ekstremverdier N=4

I fjerde kvartal 2017 forventer det samlede utvalget av økonomer at kronekursen vil være styrket med 3,2 prosent om 12 måneder, en nedgang på 0,6 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer i finansnæringen tror den effektive kronekursen vil være styrket med 3,5 prosent om 12 måneder, en nedgang på 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer tilknyttet universitet/høyskoler tror den effektive kronekursen vil være styrket med 2,9 prosent om 12 måneder, en nedgang på 0,7 prosentpoeng fra forrige kvartal.

RESULTATER – PARTENE I ARBEIDSLIVET

Spørsmål 9: PARTENE I ARBEIDSLIVET

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 12 måneder, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,0	2,1	+0,1
	Median	2,0	2,0	
	Laveste verdi	1,5	1,4	
	Høyeste verdi	3,0	3,0	
	Utvalg	18	19*	
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,1	-0,2
	Median	2,1	2,0	
	Laveste verdi	1,7	1,3	
	Høyeste verdi	4,7	2,9	
	Utvalg	21	23**	
Totalt for partene i arbeidslivet	Gjennomsnittlig verdi	2,2	2,1	-0,1
	Median	2,0	2,0	
	Laveste verdi	1,5	1,3	
	Høyeste verdi	4,7	3,0	
	Utvalg	39	42	

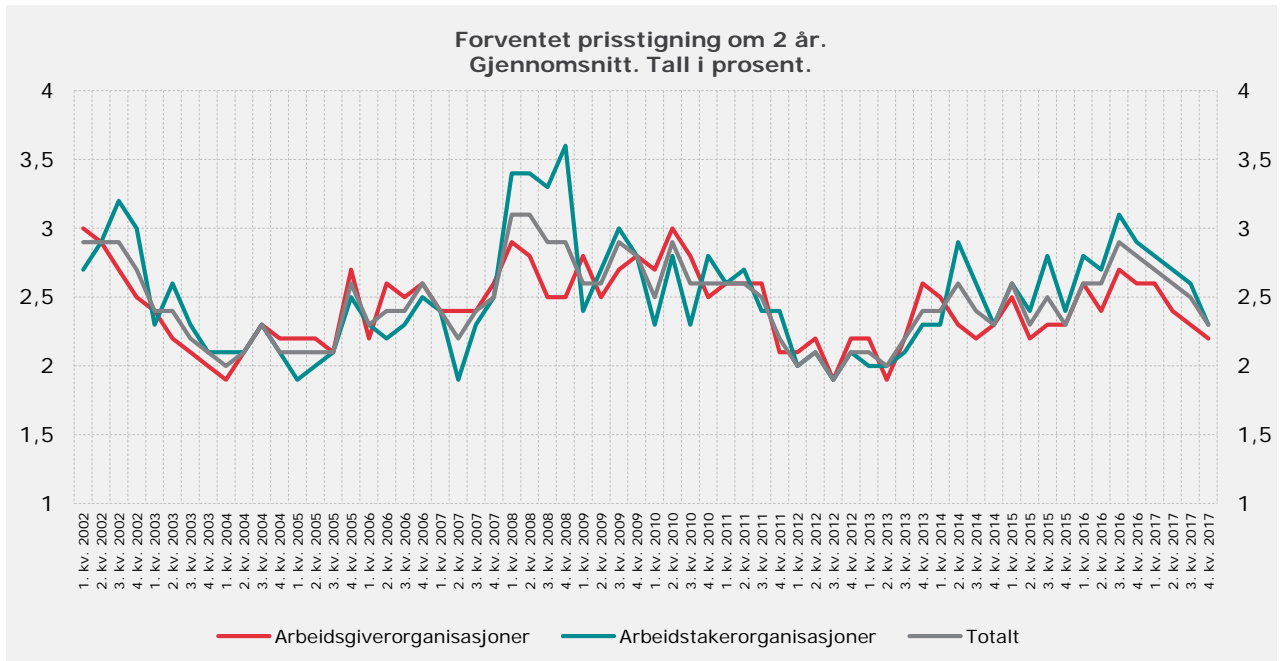
*N=20. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

**N=25. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=2, Ekstremverdier N=0

Forventninger til prisstigningen om 12 måneder blant partene i arbeidslivet er i fjerde kvartal 2017 på 2,1 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Forventningene hos arbeidsgiverorganisasjonene er på 2,1 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Forventningene hos arbeidstakerorganisasjonene er på 2,1 prosent, en nedgang på 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 10: PARTENE I ARBEIDSLIVET

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,2	-0,1
	Median	2,2	2,2	
	Laveste verdi	1,5	1,7	
	Høyeste verdi	4,5	2,8	
	Utvalg	17	19*	
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,6	2,3	-0,3
	Median	2,5	2,4	
	Laveste verdi	2,0	1,5	
	Høyeste verdi	4,5	3,2	
	Utvalg	21	23**	
Totalt for partene i arbeidslivet	Gjennomsnittlig verdi	2,5	2,3	-0,2
	Median	2,3	2,2	
	Laveste verdi	1,5	1,5	
	Høyeste verdi	4,5	3,2	
	Utvalg	38	42	

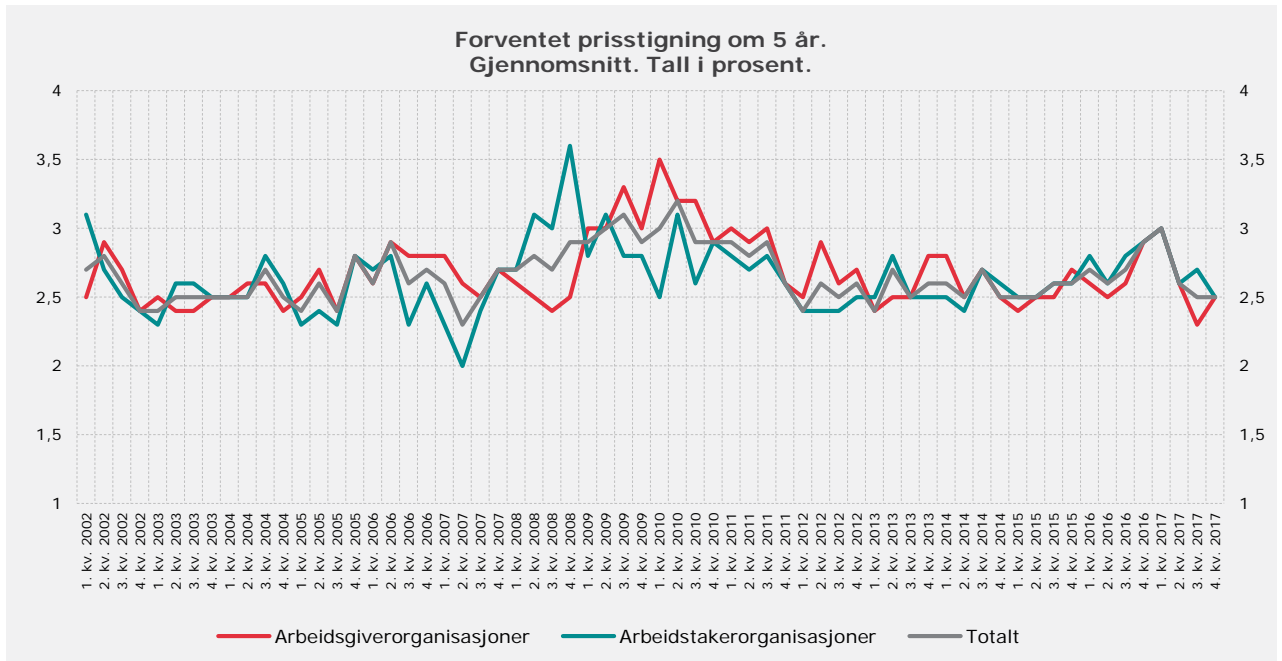
*N=20. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

**N=25. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=2, Ekstremverdier N=0

Forventet prisvekst om 2 år blant partene i arbeidslivet er i fjerde kvartal 2017 på 2,3 prosent, en nedgang på 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjonene forventer en prisvekst om 2 år på 2,2 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens arbeidstakerorganisasjonene forventer en prisvekst om 2 år på 2,3 prosent, en nedgang på 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 11: PARTENE I ARBEIDSLIVET

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 5 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,5	+0,2
	Median	2,4	2,5	
	Laveste verdi	1,5	1,6	
	Høyeste verdi	2,8	3,0	
	Utvalg	16	16*	
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,7	2,5	-0,2
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	2,0	1,5	
	Høyeste verdi	4,0	4,0	
	Utvalg	20	21**	
Totalt for partene i arbeidslivet	Gjennomsnittlig verdi	2,5	2,5	--
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	1,5	1,5	
	Høyeste verdi	4,0	4,0	
	Utvalg	36	37	

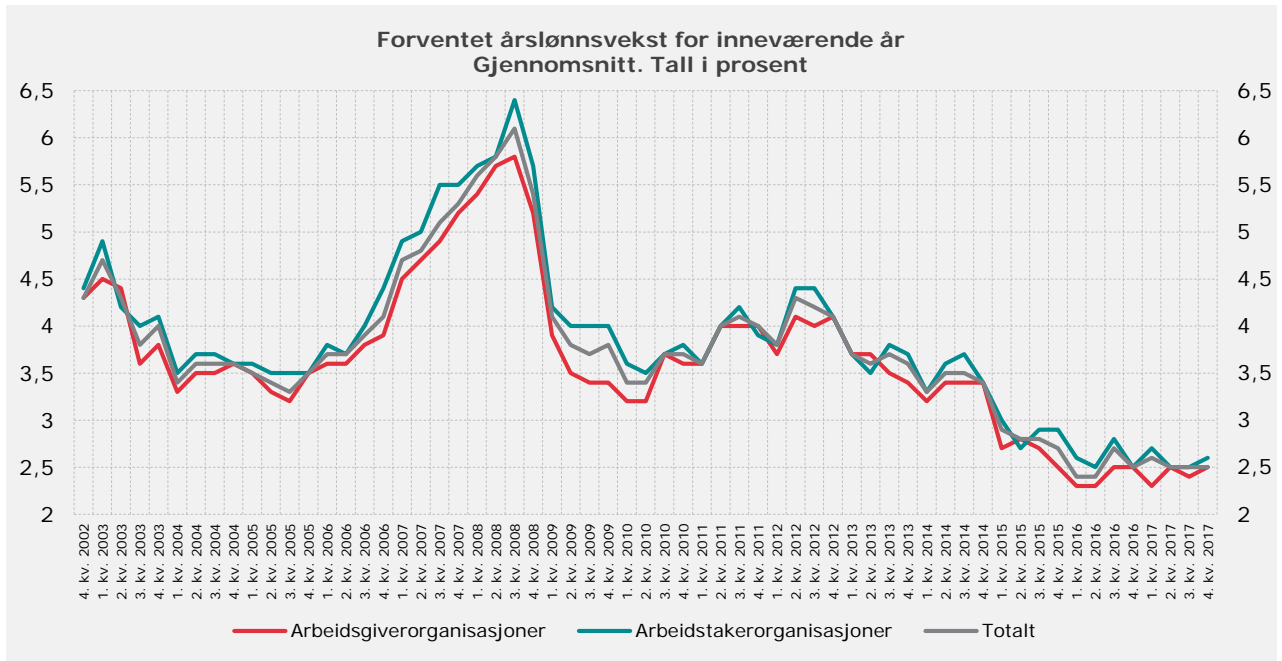
*N=20. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=4, Ekstremverdier N=0

**N=25. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=4, Ekstremverdier N=0

I fjerde kvartal 2017 forventer partene i arbeidslivet en prisstigning om 5 år på 2,5 prosent, uendret fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjonene forventer en prisstigning om 5 år på 2,5 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidstakerorganisasjonene forventer en prisstigning om 5 år på 2,6 prosent, en nedgang på 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 12: PARTENE I ARBEIDSLIVET

Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir i inneværende år?

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,4	2,5	+0,1
	Median	2,4	2,5	
	Laveste verdi	1,0	2,0	
	Høyeste verdi	3,0	3,0	
	Utvalg	17	18*	
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,5	2,6	+0,1
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	2,0	2,0	
	Høyeste verdi	3,9	3,1	
	Utvalg	21	24**	
Totalt for partene i arbeidslivet	Gjennomsnittlig verdi	2,5	2,5	--
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	1,0	2,0	
	Høyeste verdi	3,9	3,1	
	Utvalg	38	42	

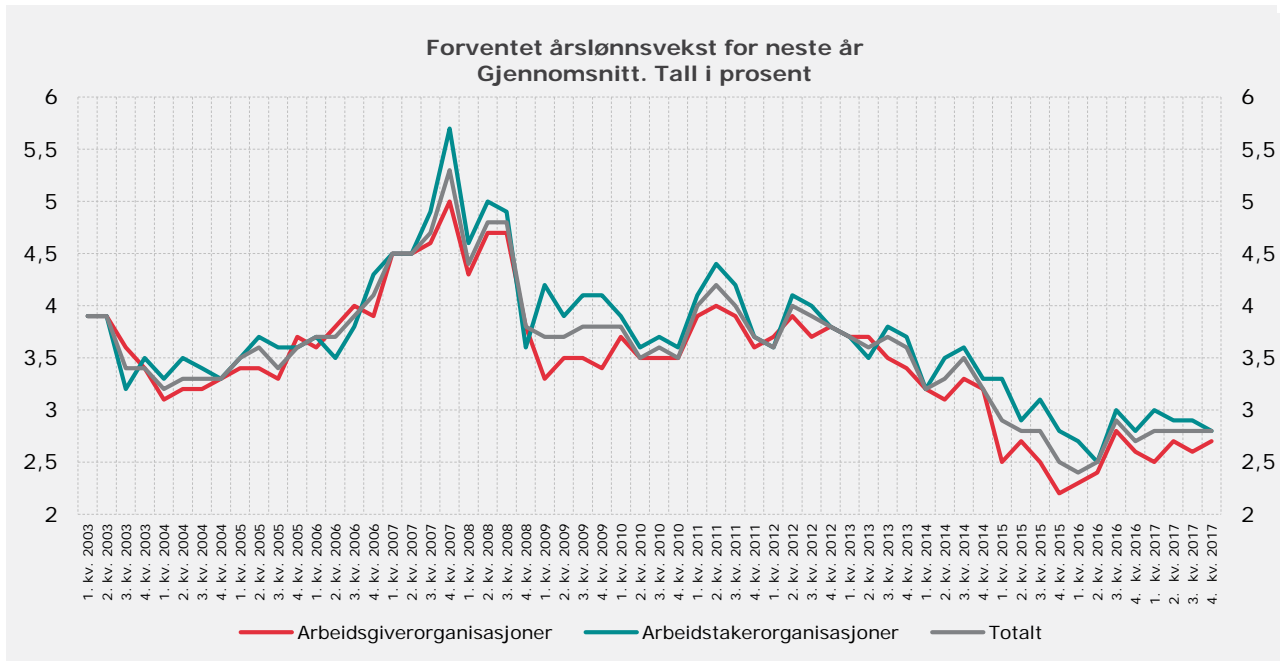
*N=20. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=2, Ekstremverdier N=0

**N=25. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

Forventet gjennomsnittlig årslønnsvekst for 2017 blant partene i arbeidslivet er i fjerde kvartal 2017 på 2,5 prosent. Arbeidsgiverorganisasjonene forventer en gjennomsnittlig årslønnsvekst i 2017 på 2,5 prosent, mens arbeidstakerorganisasjonene forventer en gjennomsnittlig årslønnsvekst i 2017 på 2,6 prosent.

Spørsmål 13: PARTENE I ARBEIDSLIVET

Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir neste år?

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,6	2,7	+0,1
	Median	2,6	2,8	
	Laveste verdi	2,0	2,0	
	Høyeste verdi	3,0	3,4	
	Utvalg	16	18*	
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,9	2,8	-0,1
	Median	3,0	3,0	
	Laveste verdi	2,0	1,5	
	Høyeste verdi	4,0	3,4	
	Utvalg	21	24**	
Totalt for partene i arbeidslivet	Gjennomsnittlig verdi	2,8	2,8	--
	Median	2,7	2,8	
	Laveste verdi	2,0	1,5	
	Høyeste verdi	4,0	3,4	
	Utvalg	37	42	

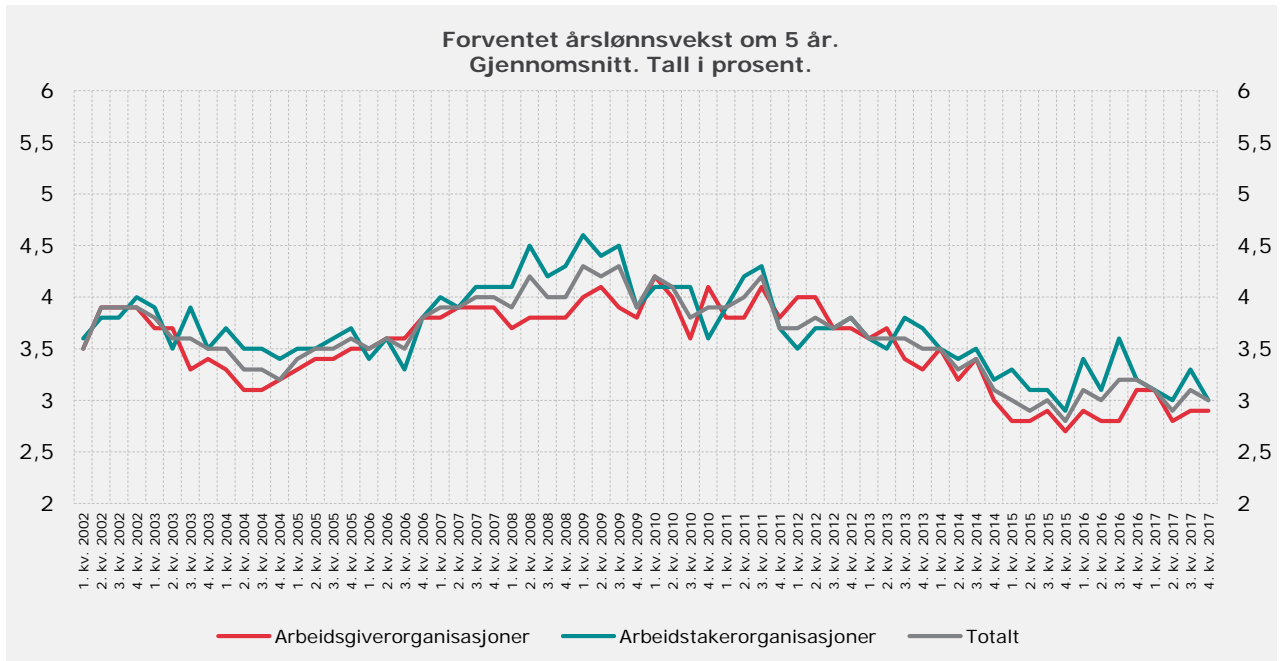
*N=20. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=2, Ekstremverdier N=0

**N=25. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

Forventet gjennomsnittlig årslønnsvekst for 2018 blant partene i arbeidslivet er på 2,8 prosent i fjerde kvartal 2017. Arbeidsgiverorganisasjonenes forventning er i fjerde kvartal 2017 på 2,7 prosent, mens arbeidstakerorganisasjonenes forventning er på 2,8 prosent.

Spørsmål 14: PARTENE I ARBEIDSLIVET

Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir om 5 år?

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,9	2,9	--
	Median	2,5	3,0	
	Laveste verdi	2,0	2,0	
	Høyeste verdi	7,0	4,0	
	Utvalg	17	16*	
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	3,3	3,0	-0,3
	Median	3,0	3,0	
	Laveste verdi	2,5	2,0	
	Høyeste verdi	4,3	4,0	
	Utvalg	20	21**	
Totalt for partene i arbeidslivet	Gjennomsnittlig verdi	3,1	3,0	-0,1
	Median	3,0	3,0	
	Laveste verdi	2,0	2,0	
	Høyeste verdi	7,0	4,0	
	Utvalg	37	37	

*N=20. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=4, Ekstremverdier N=0

**N=25. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=4, Ekstremverdier N=0

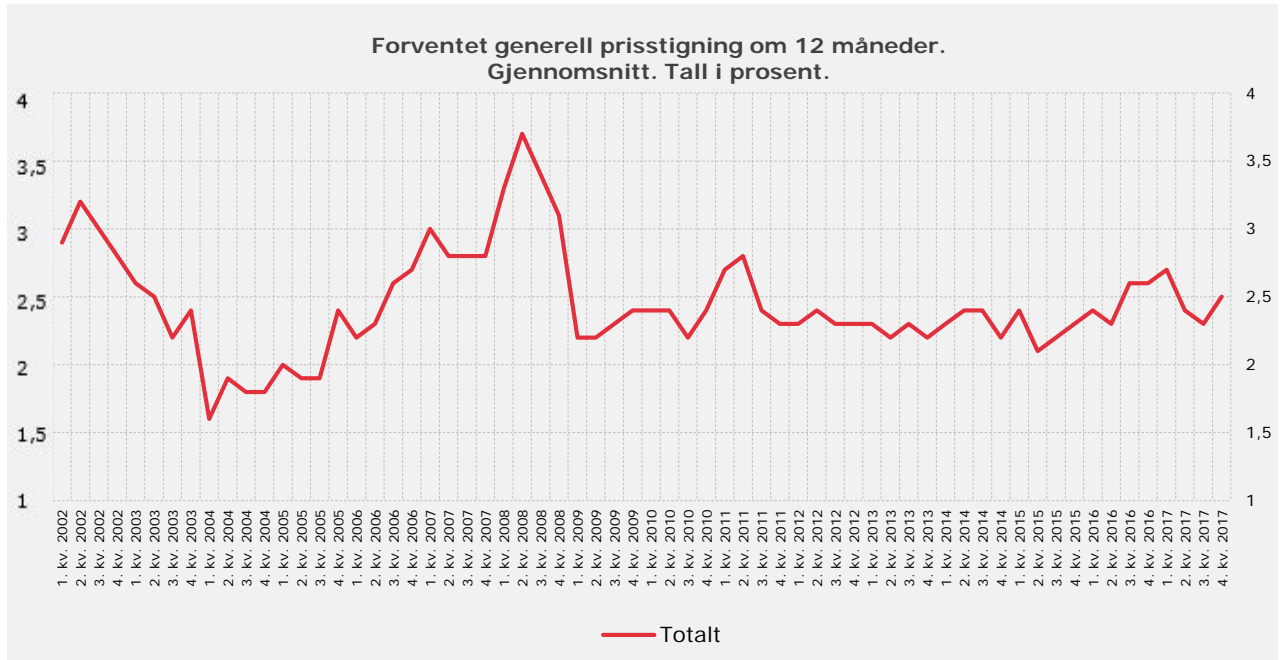
Arbeidslivsorganisasjonenes forventninger til den gjennomsnittlige årslønnsveksten om 5 år (de langsiktige forventningene) er i fjerde kvartal 2017 på 3,0 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjonene forventer en gjennomsnittlig årslønnsvekst om 5 år på 2,9 prosent, uendret fra forrige kvartal. Arbeidstakerorganisasjonene forventer en årslønnsvekst om 5 år på 3,0 prosent, en nedgang på 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

RESULTATER – NÆRINGSLEDERNE

Spørsmål 15: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 12 måneder, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,7	+0,4
	Median	2,3	2,2	
	Laveste verdi	0,0	1,0	
	Høyeste verdi	9,8	10,5	
	Utvalg	189	182*	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,4	+0,1
	Median	2,2	2,0	
	Laveste verdi	0,2	1,0	
	Høyeste verdi	10,0	10,0	
	Utvalg	272	289**	
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,5	+0,2
	Median	2,2	2,1	
	Laveste verdi	0,0	1,0	
	Høyeste verdi	10,0	10,5	
	Utvalg	461	471	

*N=203. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=21, Ekstremverdier N=0

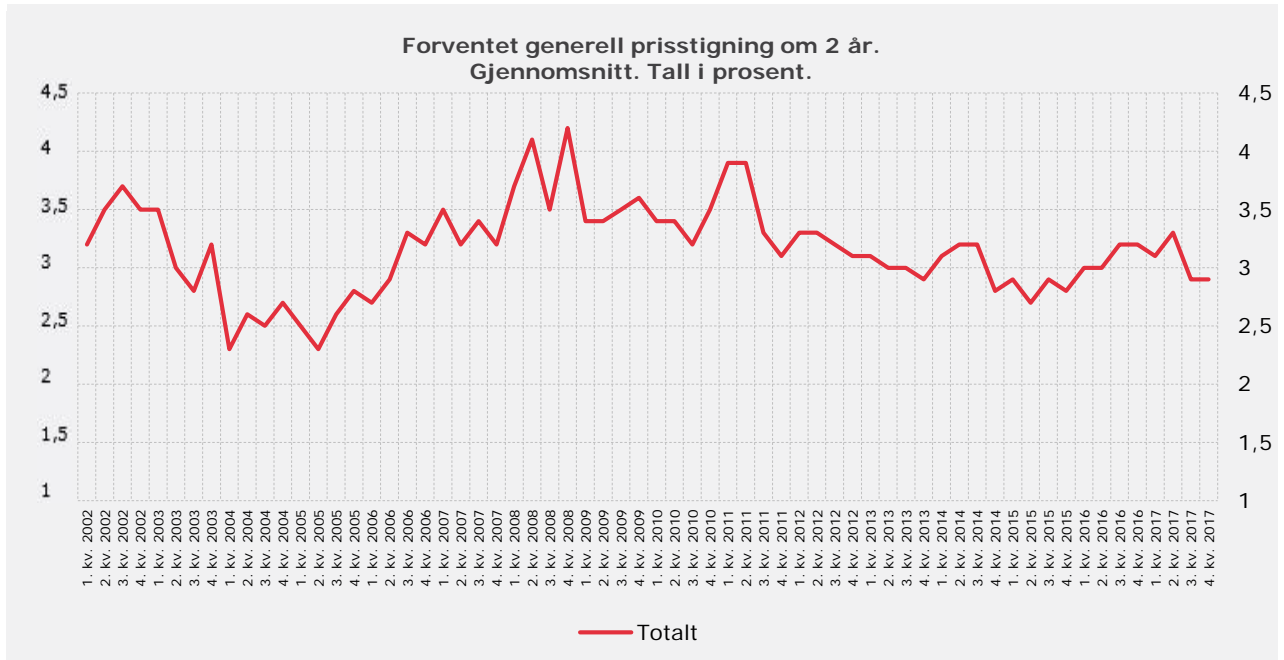
**N=309. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=20, Ekstremverdier N=0

I fjerde kvartal 2017 forventer næringslivslederne en prisstigning på varer og tjenester om 12 måneder på 2,5 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Forventningene hos næringslivsledere fra bedrifter med færre enn 50 ansatte er på 2,7 prosent, opp 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal. Forventningene hos næringslivsledere fra bedrifter med 50 ansatte eller flere er på 2,4 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 16: NÆRINGSLEDERNE

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)¹.

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Gjennomsnittlig verdi	3,0	3,0	--
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	0,0	0,0	
	Høyeste verdi	8,0	11,0	
	Utvalg	175	176*	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Gjennomsnittlig verdi	2,9	2,8	-0,1
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	0,5	0,0	
	Høyeste verdi	7,0	8,0	
	Utvalg	269	279**	
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	2,9	2,9	--
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	0,0	0,0	
	Høyeste verdi	8,0	11,0	
	Utvalg	444	455	

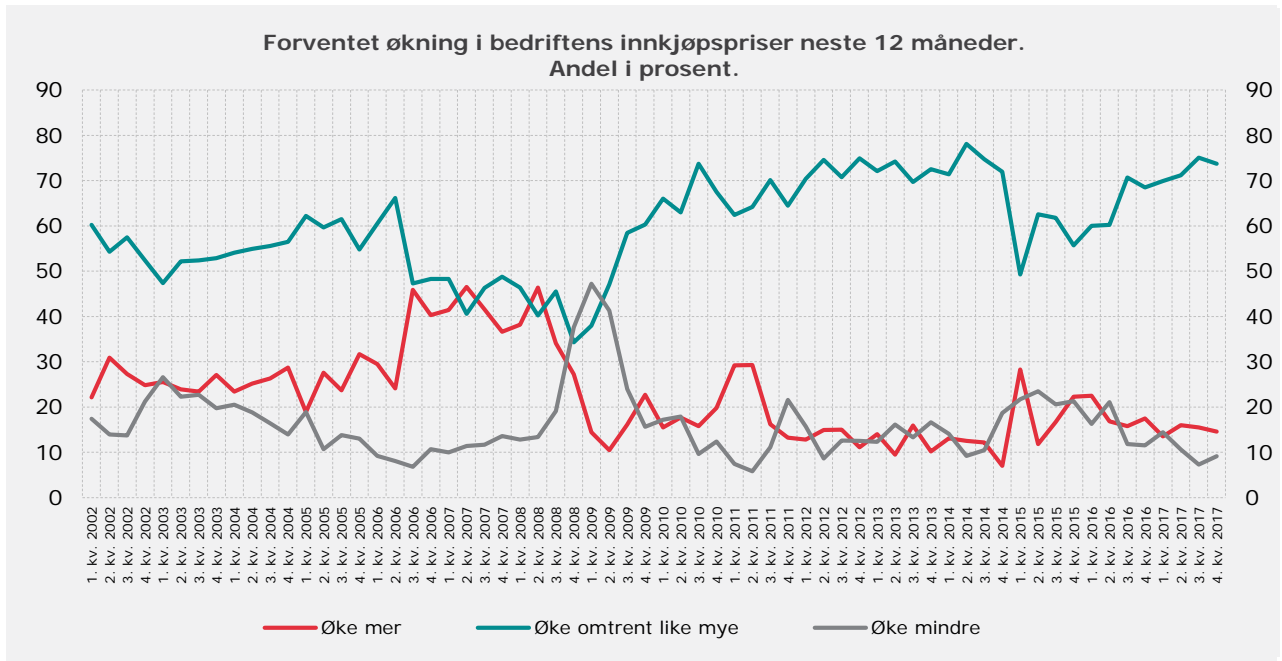
*N=203. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=25, Ekstremverdier N=3

**N=309. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=28, Ekstremverdier N=2

I fjerde kvartal 2017 forventer næringslivslederne en prisstigning på varer og tjenester om 2 år på 2,9 prosent, uendret fra forrige kvartal. Bedrifter med færre enn 50 ansatte forventer en prisstigning om 2 år på 3,0 prosent, uendret fra forrige kvartal, mens bedriftene med 50 ansatte eller flere forventer en prisstigning om 2 år på 2,8 prosent, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 17: NÆRINGSLEVEREDELERNE

Forventer du at bedriftens innkjøpspriser vil øke mer, omtrent like mye eller øke mindre de neste 12 månedene som i siste 12-måneders periode?

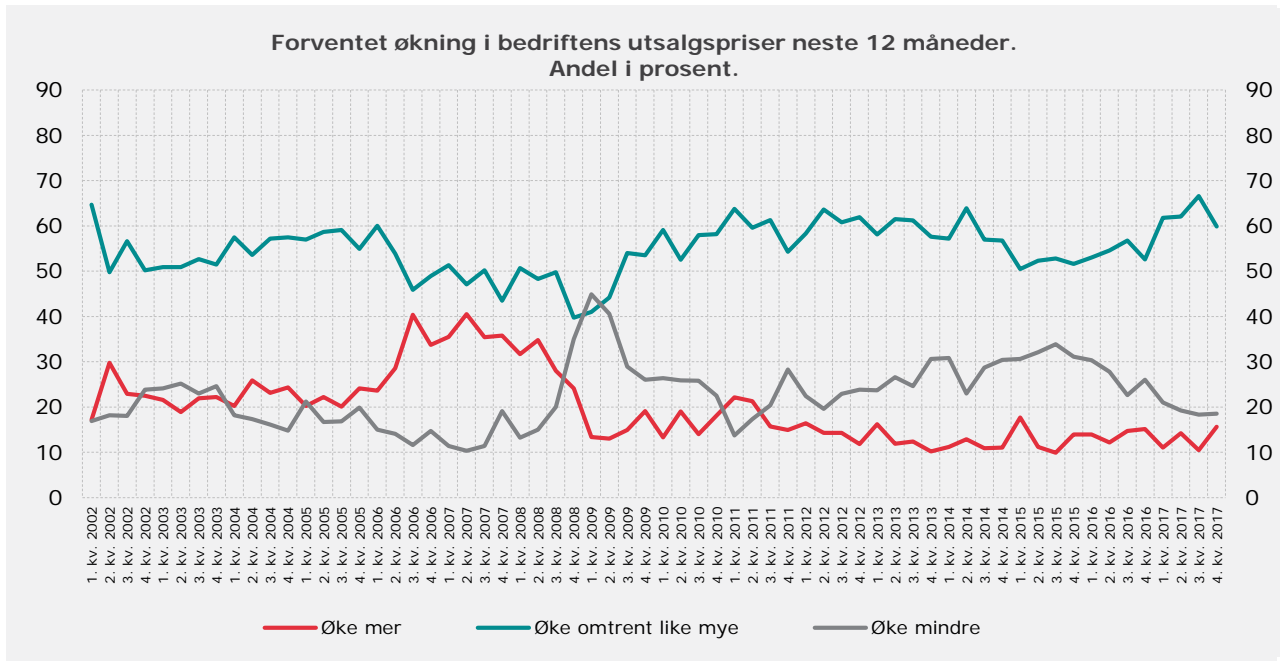

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Øke mer	10,1	14,3	+4,2
	Øke omtrent like mye	75,8	73,7	-2,1
	Øke mindre	10,1	10,0	-0,1
	Utvalg	207	203	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Øke mer	19,2	14,8	-4,4
	Øke omtrent like mye	74,6	73,7	-0,9
	Øke mindre	5,4	8,5	+3,1
	Utvalg	305	309	
Totalt	Øke mer	15,5	14,6	-0,9
	Øke omtrent like mye	75,1	73,7	-1,4
	Øke mindre	7,3	9,1	+1,8
	Utvalg	512	512	

Andelen næringslivsledere som forventer at innkjøpsprisen vil øke mer de neste 12 månedene er i fjerde kvartal 2017 på 14,6 prosent, en nedgang på 0,9 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at innkjøpsprisen vil øke mindre er på 9,1 prosent, opp 1,8 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at innkjøpsprisen vil øke omtrent like mye er på 73,7 prosent, en nedgang på 1,4 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 18: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Forventer du at bedriftens utsalgspriser vil øke mer, omtrent like mye eller øke mindre de neste 12 månedene som i siste 12-måneders periode?

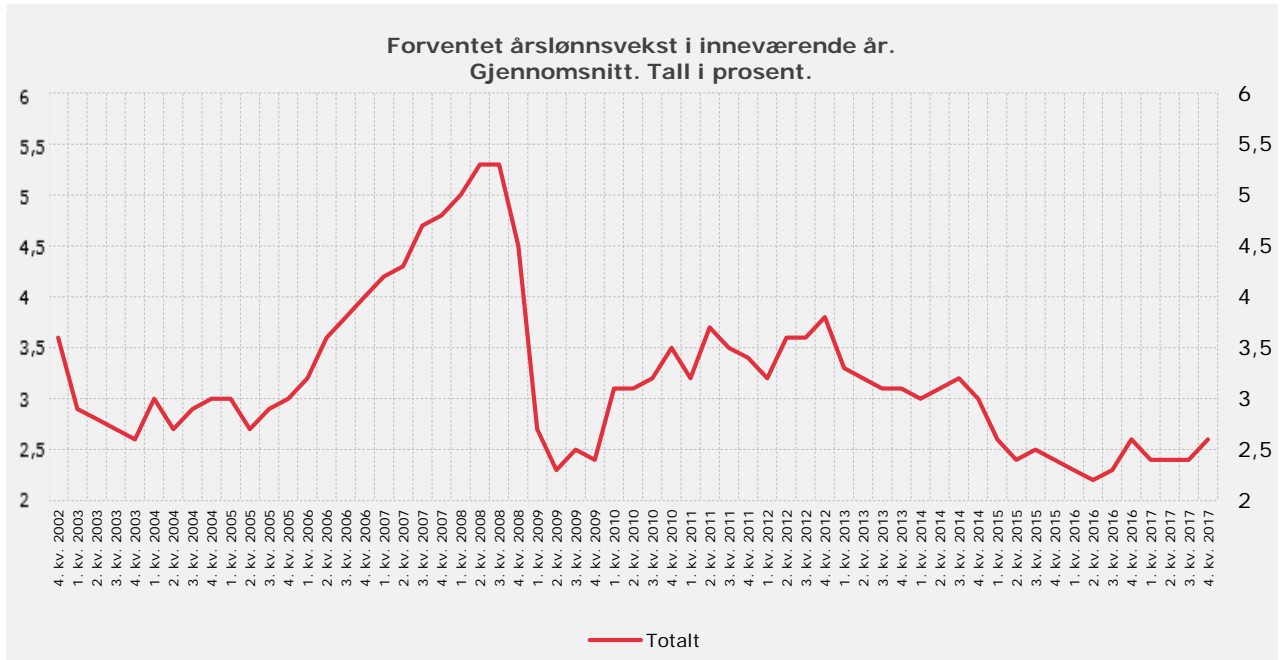

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Øke mer	9,3	13,5	+4,2
	Øke omtrent like mye	66,8	63,6	-3,2
	Øke mindre	18,3	19,8	+1,5
	Utvalg	207	203	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Øke mer	11,2	17,0	+5,8
	Øke omtrent like mye	66,4	57,5	-8,9
	Øke mindre	18,2	17,7	-0,5
	Utvalg	305	309	
Totalt	Øke mer	10,5	15,6	+5,1
	Øke omtrent like mye	66,6	59,9	-6,7
	Øke mindre	18,3	18,5	+0,2
	Utvalg	512	512	

Andelen næringslivsledere som forventer at bedriftens utsalgspriser vil øke mer de neste 12 månedene er i fjerde kvartal 2017 på 15,6 prosent, opp 5,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at bedriftens utsalgspriser vil øke mindre er på 18,5 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at bedriftens utsalgspriser vil øke omtrent like mye er på 59,9 prosent, en nedgang på 6,7 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 19: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Hva forventer du at årslønnsveksten i din bedrift vil bli i inneværende år?

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Gjennomsnittlig verdi	2,6	2,6	--
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	0,0	-5,0	
	Høyeste verdi	9,0	10,0	
	Utvalg	197	188*	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,6	+0,3
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	0,0	0,0	
	Høyeste verdi	5,5	11,0	
	Utvalg	287	278**	
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	2,4	2,6	+0,2
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	0,0	-5,0	
	Høyeste verdi	9,0	11,0	
	Utvalg	484	466	

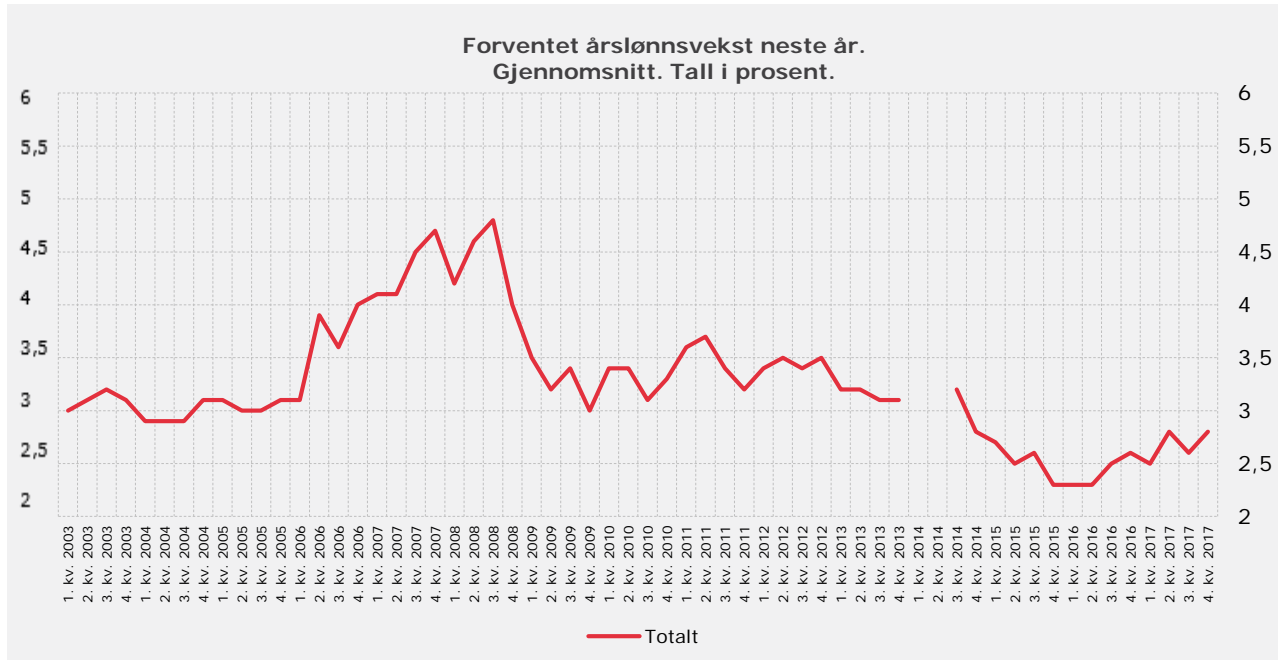
*N=203. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=12, Ekstremverdier N=3

**N=309. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=23, Ekstremverdier N=8

I fjerde kvartal 2017 forventer næringslivslederne en årslønnsvekst for 2017 i egen bedrift på 2,6 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Bedrifter med færre enn 50 ansatte forventer en årslønnsvekst i 2017 på 2,6 prosent. Bedrifter med 50 ansatte eller flere forventer en årslønnsvekst på 2,6 prosent i 2017.

Spørsmål 20: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Hva forventer du at årslønnsveksten i din bedrift vil bli neste år?

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Gjennomsnittlig verdi	2,7	2,8	+0,1
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	0,0	0,0	
	Høyeste verdi	8,0	10,0	
	Utvalg	199	187*	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Gjennomsnittlig verdi	2,5	2,7	+0,2
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	0,0	0,0	
	Høyeste verdi	8,0	10,0	
	Utvalg	283	284**	
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	2,6	2,8	+0,2
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	0,0	0,0	
	Høyeste verdi	8,0	10,0	
	Utvalg	482	471	

*N=203. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=13, Ekstremverdier N=3

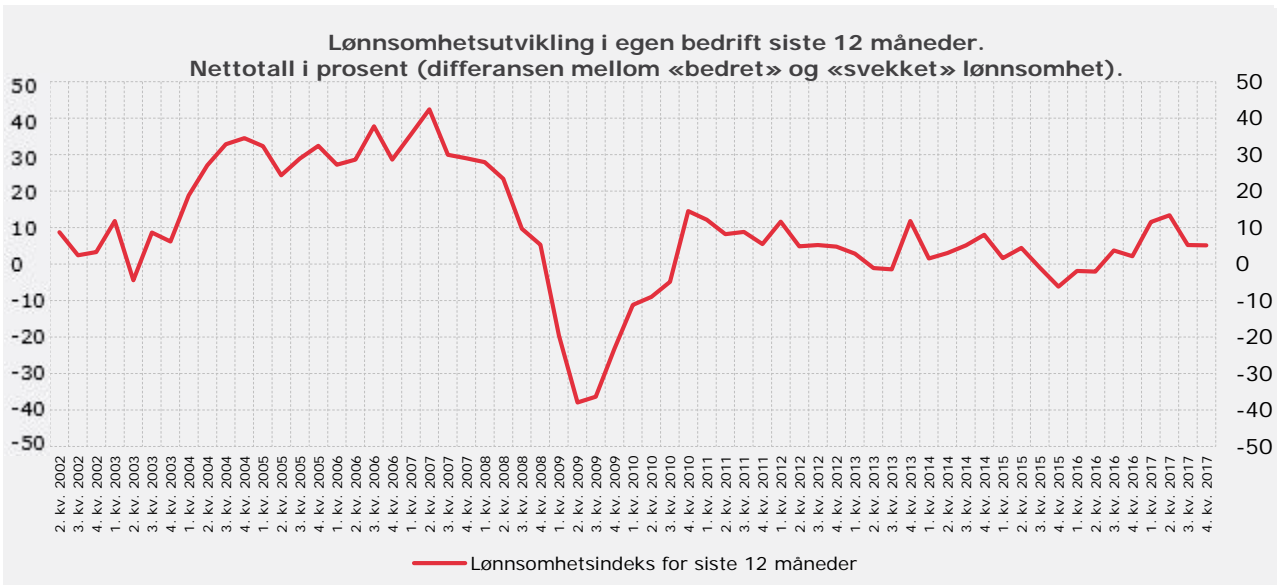
**N=309. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=21, Ekstremverdier N=4

I fjerde kvartal 2017 forventer næringslivslederne at årslønnsveksten i egen bedrift for neste år (dvs. i 2018) blir på 2,8 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Bedrifter med færre enn 50 ansatte forventer en årslønnsvekst neste år på 2,8 prosent, mens bedrifter med 50 ansatte eller flere forventer en årslønnsvekst for neste år på 2,7 prosent.

Spørsmål 21: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Har lønnsomheten i din bedrift, målt ved driftsmargin (EBITDA), blitt bedre, vært uendret eller blitt svekket de siste 12 månedene?

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)².

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Bedret lønnsomhet	32,8	36,2	+3,4
	Uendret lønnsomhet	29,1	31,6	+2,5
	Svekket lønnsomhet	33,8	26,3	-7,5
	Nettotall (lønnsomhetsindeks)	-1,0	9,9	+10,9
	Utvalg	207	203	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Bedret lønnsomhet	39,1	31,4	-7,7
	Uendret lønnsomhet	26,7	30,8	+4,1
	Svekket lønnsomhet	29,8	29,4	-0,4
	Nettotall (lønnsomhetsindeks)	9,3	2,0	-7,3
	Utvalg	305	309	
Totalt	Bedret lønnsomhet	36,6	33,3	-3,3
	Uendret lønnsomhet	27,7	31,1	+3,4
	Svekket lønnsomhet	31,4	28,2	-3,2
	Nettotall (lønnsomhetsindeks)	5,2	5,1	-0,1
	Utvalg	512	512	

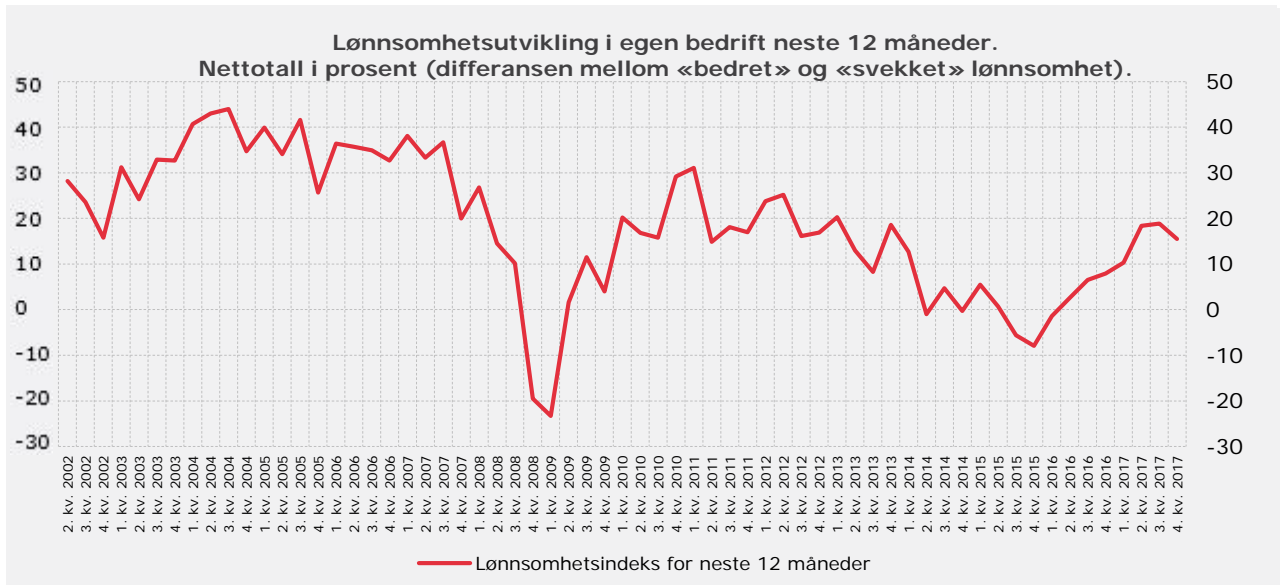
Lønnsomhetsindeksen for de siste 12 månedene er på 5,1 poeng i fjerde kvartal 2017, en nedgang på 0,1 poeng fra forrige kvartal. Lønnsomhetsindeksen siste 12 måneder for bedrifter med færre enn 50 ansatte er på 9,9 poeng, opp 10,9 poeng fra forrige kvartal. Lønnsomhetsindeksen for bedrifter med 50 ansatte eller flere er i fjerde kvartal 2017 på 2,0 poeng, en nedgang på 7,3 poeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 22: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Tror du lønnsomheten i din bedrift, målt ved driftsmargin (EBITDA), vil bli bedre, holde seg uendret eller vil bli svekket de neste 12 månedene?

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)³.

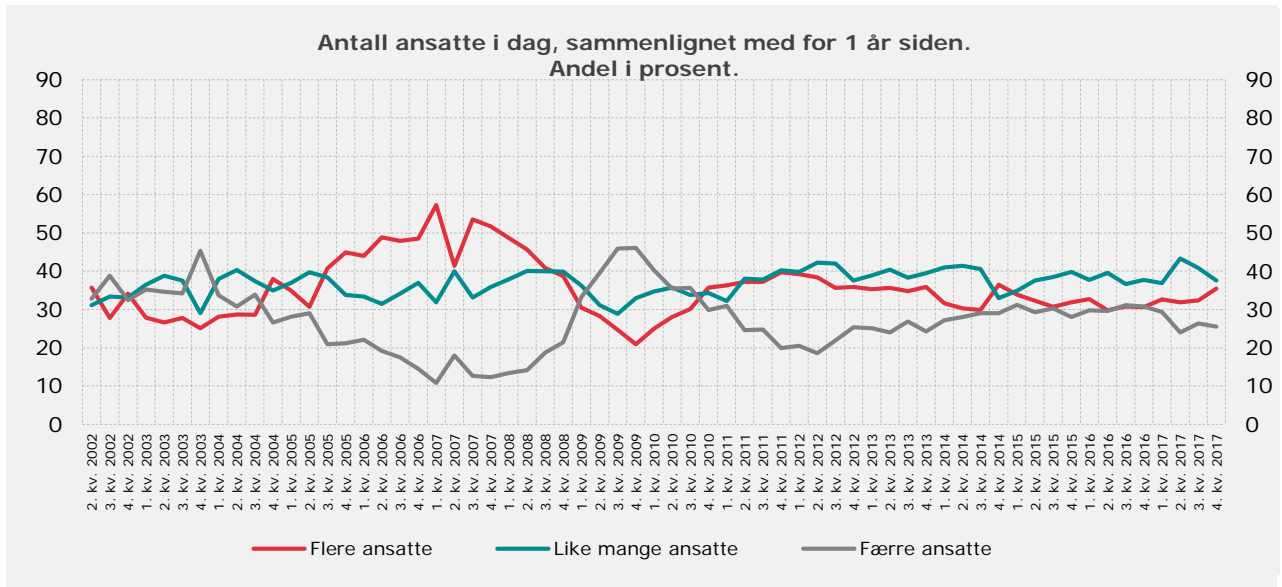
		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Bedret lønnsomhet	34,8	35,6	+0,8
	Vil holde seg uendret	47,3	44,3	-3,0
	Svekket lønnsomhet	12,8	14,6	+1,8
	Netttotal (lønnsomhetsindeks)	22,0	21,0	-1,0
	Utvalg	207	203	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Bedret lønnsomhet	32,9	29,9	-3,0
	Vil holde seg uendret	46,0	44,2	-1,8
	Svekket lønnsomhet	16,2	18,0	+1,8
	Netttotal (lønnsomhetsindeks)	16,7	11,9	-4,8
	Utvalg	305	309	
Totalt	Bedret lønnsomhet	33,7	32,2	-1,5
	Vil holde seg uendret	46,5	44,3	-2,2
	Svekket lønnsomhet	14,8	16,7	+1,9
	Netttotal (lønnsomhetsindeks)	18,9	15,5	-3,4
	Utvalg	512	512	

Lønnsomhetsindeksen for de neste 12 månedene er i fjerde kvartal 2017 på 15,5 poeng, en nedgang på 3,4 poeng fra forrige kvartal. Lønnsomhetsindeksen for de neste 12 månedene blant bedrifter med færre enn 50 ansatte er på 21,0 poeng, en nedgang på 1,0 poeng fra forrige kvartal, mens lønnsomhetsindeksen for de neste 12 månedene blant bedrifter med 50 ansatte eller flere er på 11,9 poeng, en nedgang på 4,8 poeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 23: NÆRINGSLEVEREDELNERNE

Sammenlignet med 12 måneder tidligere, har bedriften i dag flere ansatte, like mange ansatte eller færre ansatte?

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)⁴.

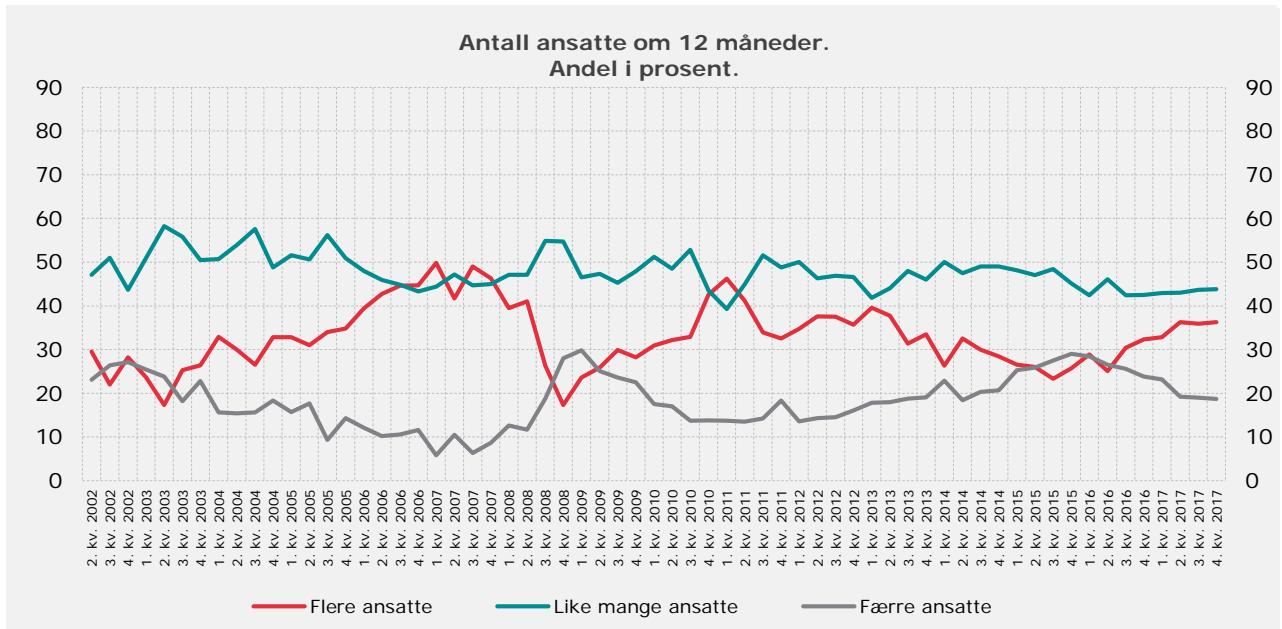

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Flere ansatte	35,1	32,9	-2,2
	Like mange ansatte	48,3	43,8	-4,5
	Færre ansatte	16,2	23,2	+7,0
	Netto (flere ansatte – færre ansatte)	18,9	9,7	-9,2
	Utvalg	207	203	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Flere ansatte	30,5	37,1	+6,6
	Like mange ansatte	35,6	33,6	-2,0
	Færre ansatte	33,4	27,0	-6,4
	Netto (flere ansatte – færre ansatte)	-2,9	10,1	+13,0
	Utvalg	305	309	
Totalt	Flere ansatte	32,4	35,5	+3,1
	Like mange ansatte	40,8	37,6	-3,2
	Færre ansatte	26,4	25,5	-0,9
	Netto (flere ansatte – færre ansatte)	6,0	10,0	+4,0
	Utvalg	512	512	

Andelen av næringslivslederne som oppgir at de har flere ansatte nå enn hva de hadde for 12 måneder siden er i fjerde kvartal 2017 på 35,5 prosent, opp 3,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som oppgir at de har færre ansatte nå enn hva de hadde for 12 måneder siden er på 25,5 prosent, en nedgang på 0,9 prosentpoeng fra forrige kvartal. Netto for fjerde kvartal 2017 (flere ansatte – færre ansatte) er på 10,0 poeng, opp 4,0 poeng fra forrige kvartal. Netto blant bedrifter med færre enn 50 ansatte er på 9,7 poeng, en nedgang på 9,2 poeng fra forrige kvartal, mens netto blant bedrifter med 50 ansatte eller flere er på 10,1 poeng, opp 13,0 poeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 24: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Tror du bedriften om 12 måneder vil ha flere ansatte enn i dag, like mange eller færre ansatte?

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Flere ansatte	46,7	39,7	-7,0
	Like mange ansatte	42,8	48,5	+5,7
	Færre ansatte	9,1	11,8	+2,7
	Netto (flere ansatte – færre ansatte)	37,6	27,9	-9,7
	Utvalg	207	203	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Flere ansatte	28,5	34,1	+5,6
	Like mange ansatte	44,3	40,8	-3,5
	Færre ansatte	25,7	23,3	-2,4
	Netto (flere ansatte – færre ansatte)	2,8	10,8	+8,0
	Utvalg	305	309	
Totalt	Flere ansatte	35,9	36,3	+0,4
	Like mange ansatte	43,7	43,8	+0,1
	Færre ansatte	19,0	18,7	-0,3
	Netto (flere ansatte – færre ansatte)	16,9	17,6	+0,7
	Utvalg	512	512	

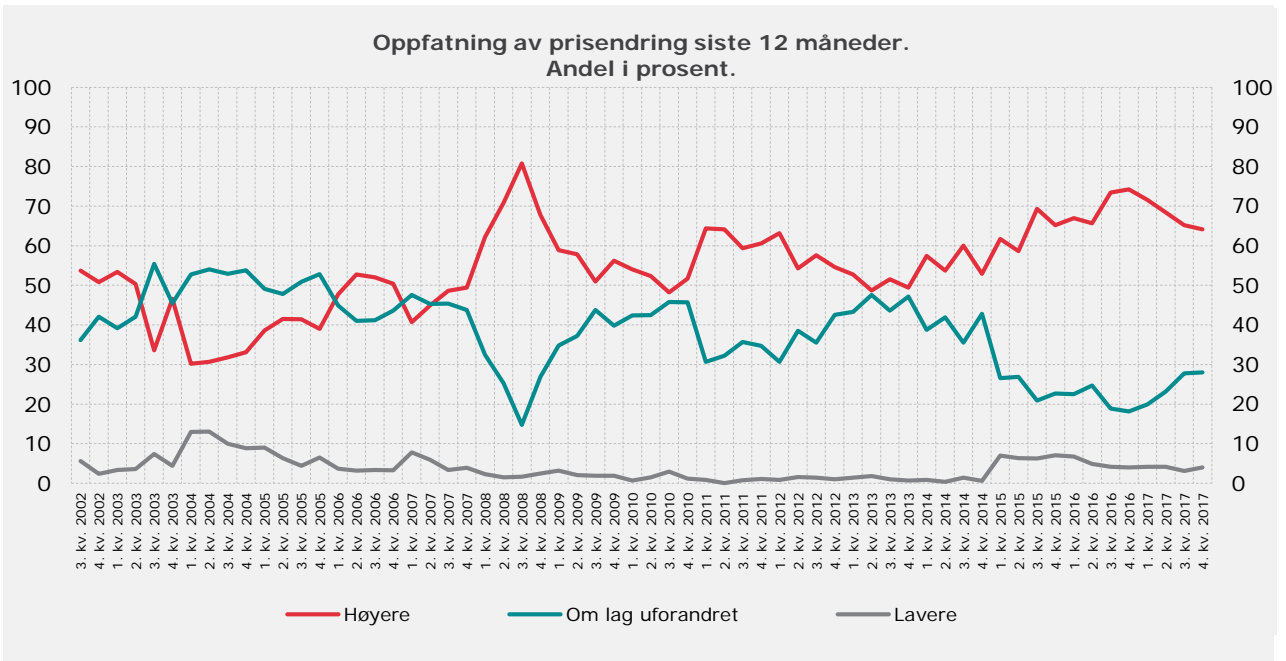
En andel på 36,3 prosent av næringslivslederne oppgir i fjerde kvartal 2017 at de forventer å ha flere ansatte om 12 måneder, opp 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer å ha færre ansatte om 12 måneder er på 18,7 prosent, en nedgang på 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Netto (flere ansatte – færre ansatte) utgjør 17,6 poeng, opp 0,7 poeng fra forrige kvartal. Netto blant bedrifter med færre enn 50 ansatte er på 27,9 poeng, en nedgang på 9,7 poeng fra forrige kvartal, mens netto blant bedrifter med 50 ansatte eller flere er på 10,8 poeng, opp 8,0 poeng fra forrige kvartal.

RESULTATER – HUSHOLDNINGENE

Spørsmål 25: HUSHOLDNINGENE

Sammenliknet med for 12 måneder siden, tror du prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, er høyere, om lag uforandret eller lavere nå?

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)⁵.

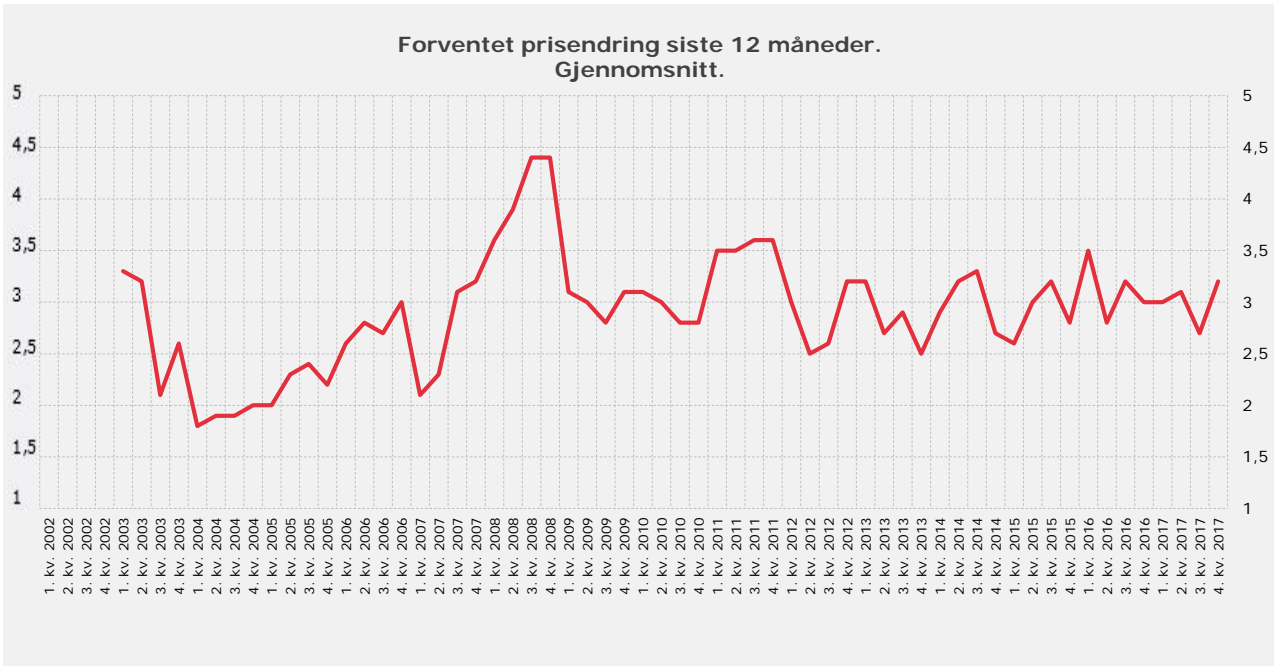
		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Husholdning ene	Høyere	65,2	64,1	-1,1
	Omtrent uforandret	27,8	28,0	+0,2
	Lavere	3,1	4,0	+0,9
	Utvalg	1056	1000	

I fjerde kvartal 2017 er det en andel på 64,1 prosent av husholdningene som tror at prisene på varer og tjenester er høyere nå enn for 12 måneder siden, en nedgang på 1,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 28,0 prosent oppfatter prisene som omtrent uforandret, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens en andel på 4,0 prosent tror at prisene på varer og tjenester er lavere nå enn for 12 måneder siden, opp 0,9 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 26: HUSHOLDNINGENE

Omtrent hvor mye høyere/lavere, målt i prosent? (Hvis svart høyere/lavere på spørsmål 25)

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)⁶.

	3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Husholdningene			
Gjennomsnittlig verdi	2,7	3,2	+0,5
Median	2,0	2,0	
Laveste verdi	-10,0	0,0	
Høyeste verdi	10,0	11,0	
Utvalg	549	544*	

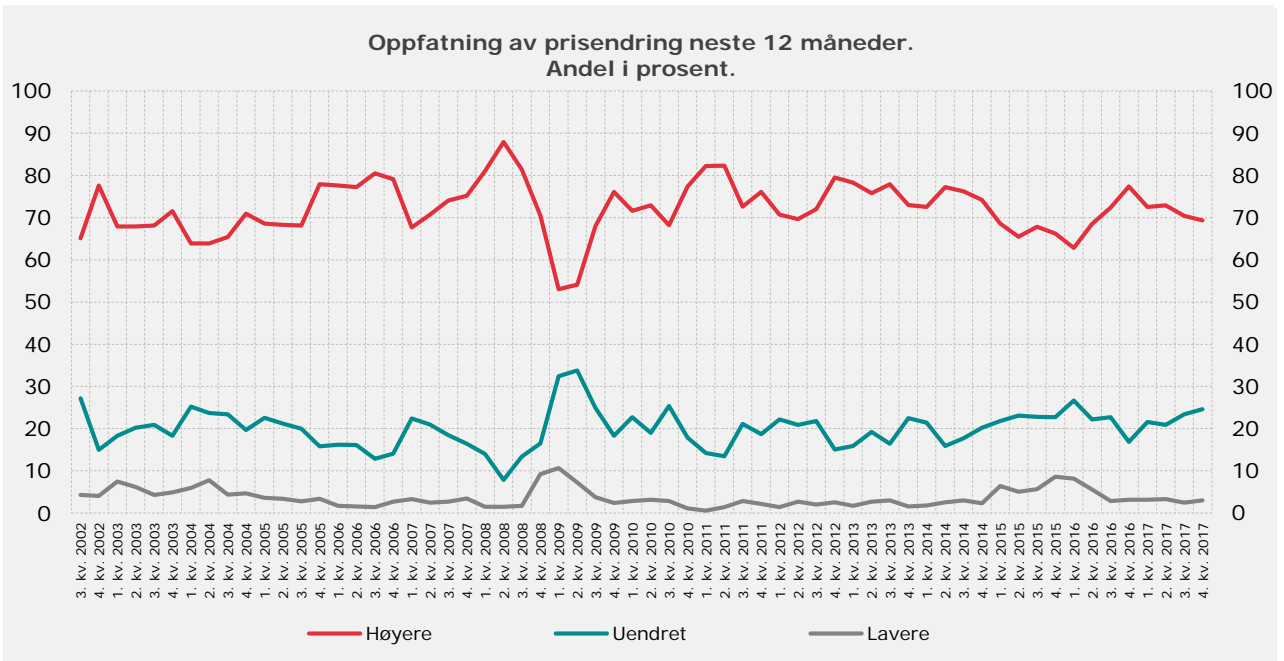
*N=681. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=102, Ekstremverdier N=35

Oppfattet prisendring i prosent siste 12 måneder blant husholdningene er i fjerde kvartal 2017 på 3,2 prosent, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 27: HUSHOLDNINGENE

Tror du at prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, i løpet av de neste 12 månedene vil være høyere, uendret eller lavere enn i dag?

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)⁷.

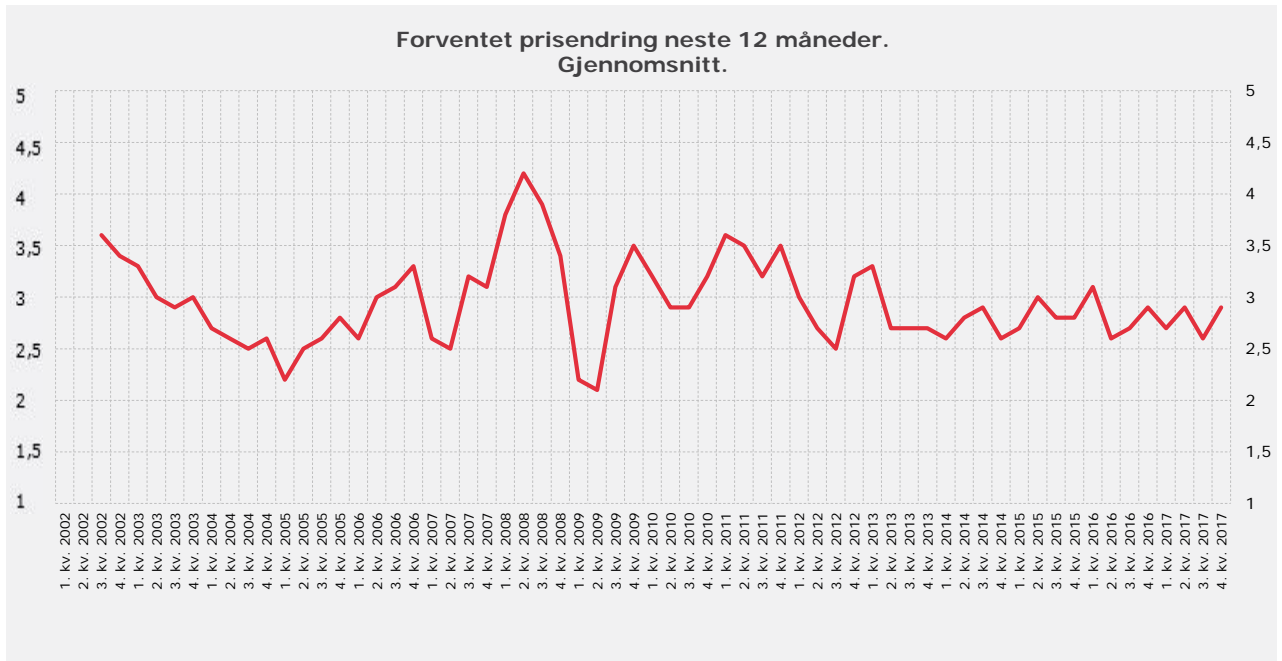
		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Husholdningene	Høyere	70,4	69,3	-1,1
	Uendret	23,4	24,6	+1,2
	Lavere	2,5	3,0	+0,5
	Utvalg	1056	1000	

En andel på 69,3 prosent av husholdningene tror i fjerde kvartal 2017 at prisene på varer og tjenester vil bli høyere i løpet av de neste 12 månedene, en nedgang på 1,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 24,6 prosent tror at prisene på varer og tjenester vil være uendret, opp 1,2 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens en andel på 3,0 prosent tror at prisene vil bli lavere i løpet av de neste 12 månedene, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 28: HUSHOLDNINGENE

Omtrent hvor mye høyere/lavere, målt i prosent? (Hvis svart høyere/lavere på spørsmål 27)

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)⁸.

	3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Husholdningene			
Gjennomsnittlig verdi	2,6	2,9	+0,3
Median	2,0	2,0	
Laveste verdi	-10,0	0,0	
Høyeste verdi	10,0	11,0	
Utvalg	601	618*	

*N=722. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=81, Ekstremverdier N=23

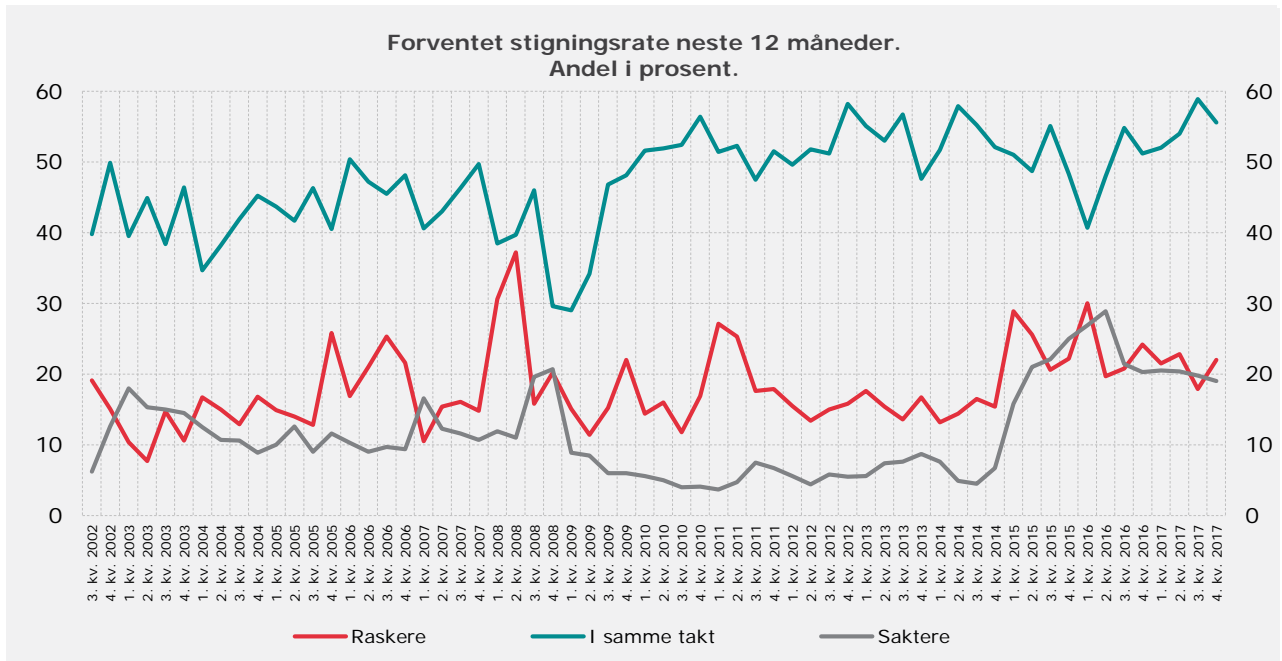
Forventning til prisendring på varer og tjenester om 12 måneder blant husholdninger er i fjerde kvartal 2017 på 2,9 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 29: HUSHOLDNINGENE

Vil prisene stige raskere, i samme takt som i dag eller saktere? (Hvis svart høyere på spørsmål 27)

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)⁹.

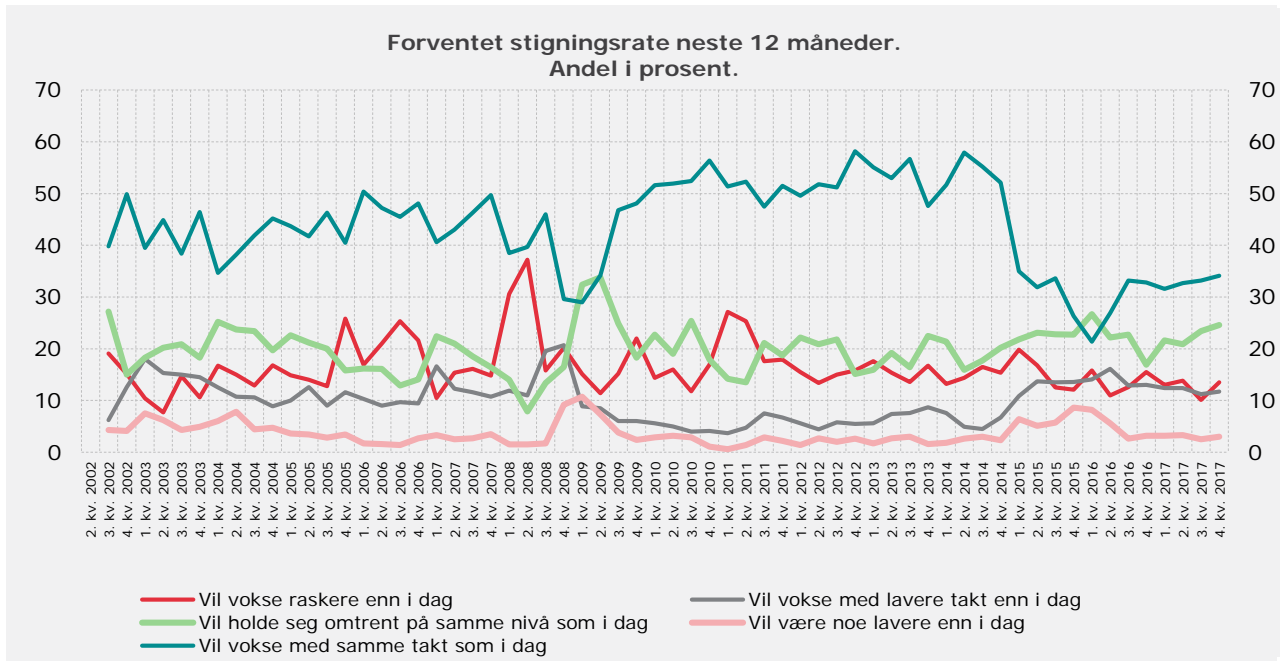

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Husholdningene	Raskere	17,9	22,0	+4,1
	I samme takt	58,9	55,6	-3,3
	Saktere	19,8	19,0	-0,8
	Utvalg	597	614	

Blant husholdningene som tror at prisene på varer og tjenester i løpet av de neste 12 månedene vil være høyere, er det en andel på 22,0 prosent som forventer at prisene vil stige raskere enn i dag, opp 4,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 55,6 prosent forventer at prisene vil stige i samme takt som i dag, en nedgang på 3,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at prisene vil stige saktere enn i dag i løpet av de neste 12 månedene er på 19,0 prosent, en nedgang på 0,8 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 30: HUSHOLDNINGENE

Grafen under illustrerer husholdningenes forventninger til prisendring i løpet av de neste 12 månedene. Grafikken er konstruert fra en kombinasjon av svarene på spørsmål 27 og spørsmål 29.

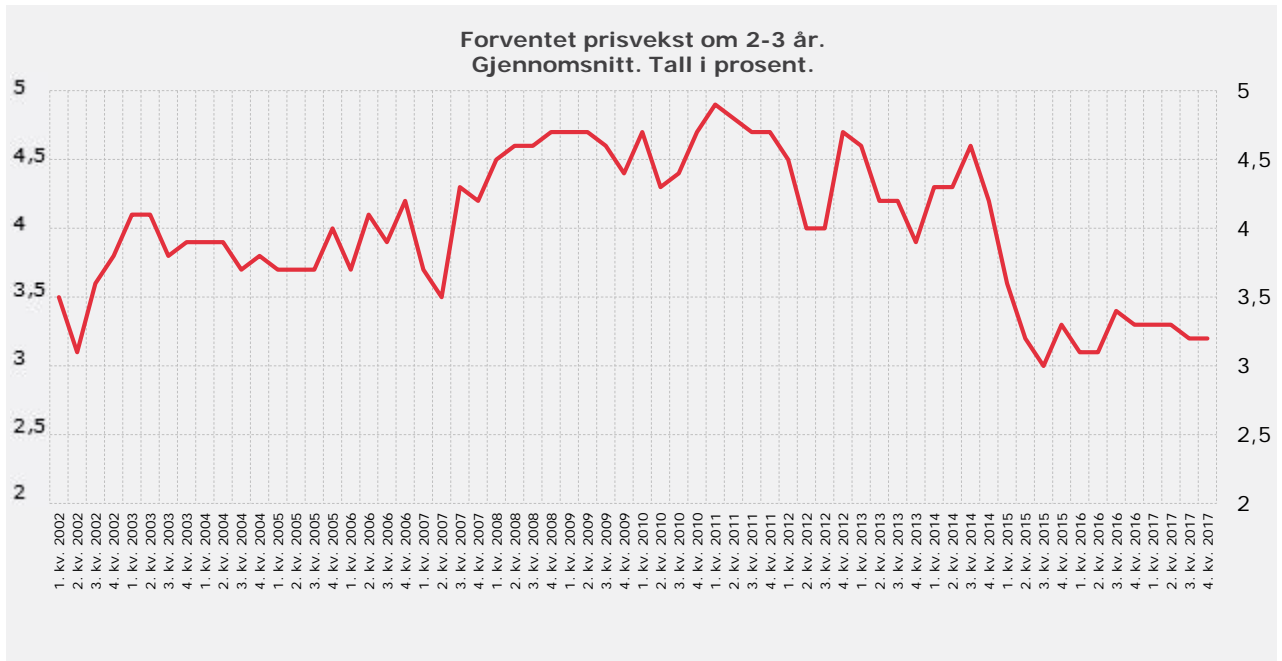
	3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING	
Husholdningene	Vil vokse raskere enn i dag	10,1	13,5	+3,4
	Vil vokse med samme takt som i dag	33,2	34,1	+0,9
	Vil vokse med lavere takt enn i dag	11,2	11,7	+0,5
	Vil holde seg omtrent på samme nivå	23,4	24,6	+1,2
	Vil være noe lavere enn i dag	2,5	3,0	+0,5
	Utvalg	1056	1000	

En andel på 13,5 prosent av husholdningene forventer i fjerde kvartal 2017 at prisene de neste 12 månedene vil vokse raskere enn i dag, opp 3,4 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 34,1 prosent forventer at prisene vil vokse med samme takt som i dag, opp 0,9 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at prisene vil vokse med lavere takt enn i dag er i fjerde kvartal 2017 på 11,7 prosent, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 24,6 prosent forventer at prisene vil holde seg omtrent på samme nivå som i dag, opp 1,2 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens andelen som forventer at prisene på varer og tjenester de neste 12 månedene vil være noe lavere enn i dag er på 3,0 prosent, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 31: HUSHOLDNINGENE

Hvor mye tror du prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, vil stige årlig om 2-3 år, målt i prosent?

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar) ¹⁰.

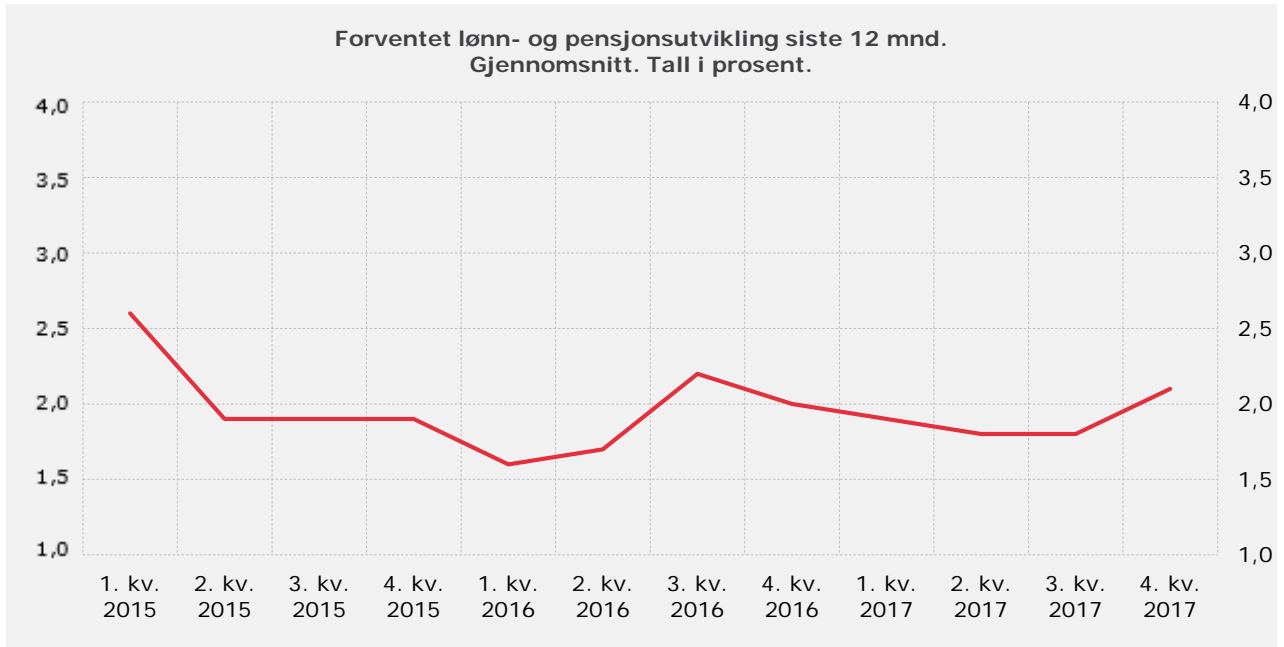
		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Husholdningene	Gjennomsnittlig verdi	3,2	3,2	--
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	-5,0	-5,0	
	Høyeste verdi	10,0	11,0	
	Utvalg	786	782*	

*N=1000. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=178, Ekstremverdier N=39

Forventet årlig prisvekst om 2-3 år blant husholdningene er på 3,2 prosent i fjerde kvartal 2017, uendret fra forrige kvartal.

Spørsmål 32: HUSHOLDNINGENE

Sammenliknet med for 12 måneder siden, hvor mange prosent tror du din lønn eller pensjon har endret seg?

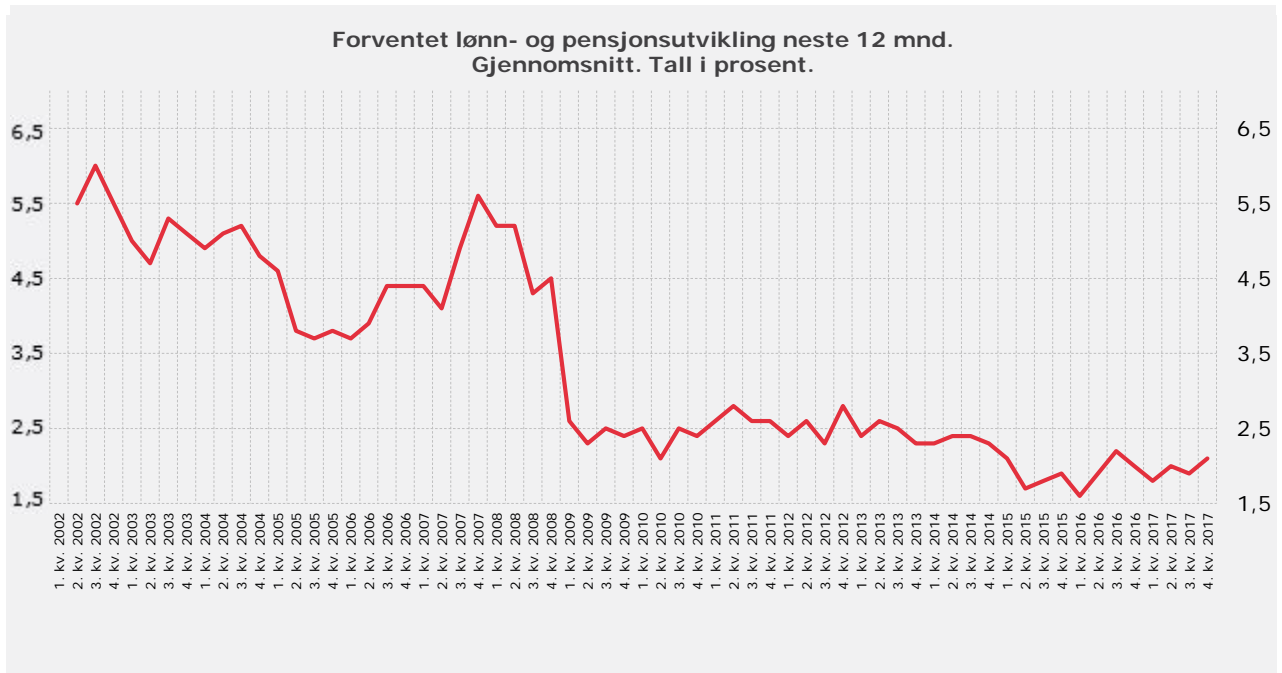
		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Husholdning ene	Gjennomsnittlig verdi	1,8	2,1	+0,3
	Median	2,0	2,0	
	Laveste verdi	-10,0	-7,5	
	Høyeste verdi	10,0	10,0	
	Utvalg	823	810*	

*N=1000. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=142, Ekstremverdier N=48

Husholdningene opplever i fjerde kvartal 2017 at egen lønn eller pensjon har økt med 2,1 prosent i løpet av de siste 12 månedene, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 33: HUSHOLDNINGENE

Omtrent hvor mange prosent tror du din lønn eller pensjon vil endres de neste 12 månedene?

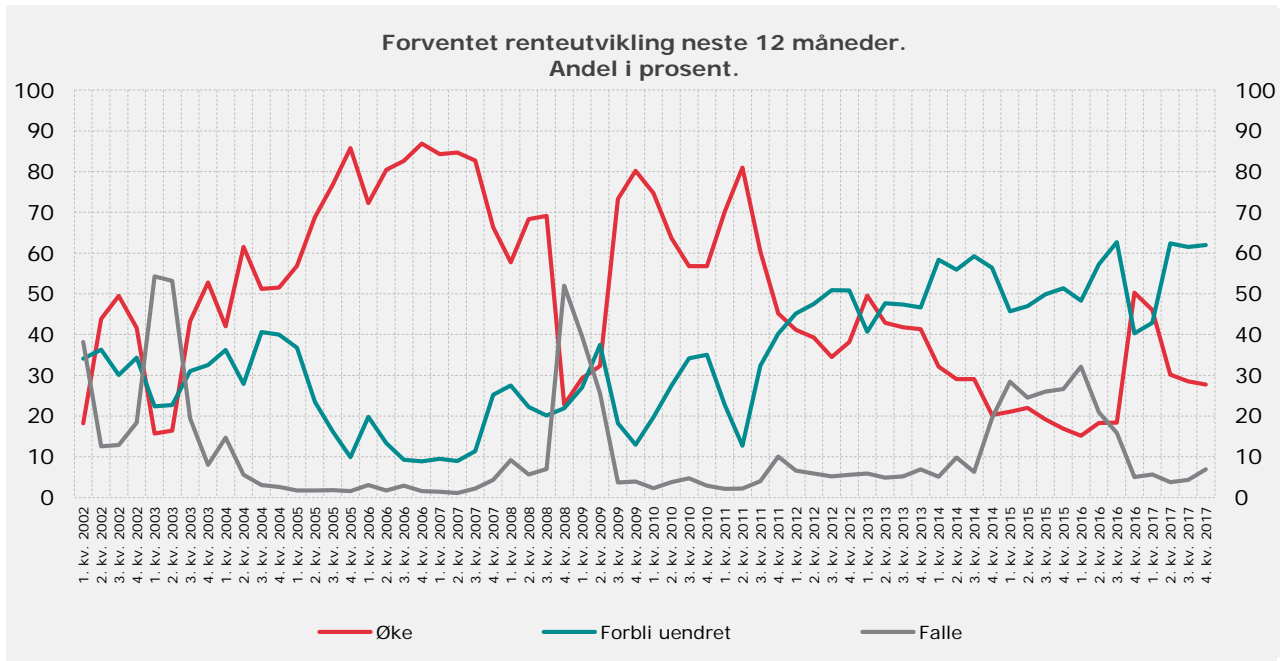
		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Husholdningene	Gjennomsnittlig verdi	1,9	2,1	+0,2
	Median	2,0	2,0	
	Laveste verdi	-5,0	-10,0	
	Høyeste verdi	10,0	10,0	
	Utvalg	845	846*	

*N=1000 Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=122, Ekstremverdier N=31

Forventet lønns- og pensjonsutvikling de neste 12 månedene blant husholdningene er på 2,1 prosent i fjerde kvartal 2017, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 34: HUSHOLDNINGENE

Tror du nivået på innskudds- og lånerenter vil øke, forbli uendret eller falle de neste 12 månedene?

		3. KV. 2017	4. KV. 2017	ENDRING
Husholdningene	Øke	28,5	27,7	-0,8
	Forbli uendret	61,5	62,0	+0,5
	Falle	4,3	6,9	+2,6
	Utvalg	1056	1000	

Andelen av husholdningene som i fjerde kvartal 2017 forventer at nivået på innskudds- og lånerenter vil øke i løpet av de neste 12 månedene er på 27,7 prosent, en nedgang på 0,8 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 62,0 prosent av husholdningene forventer at nivået på innskudds- og lånerenter vil forbli uendret, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen av husholdningene som forventer at nivået på innskudds- og lånerenter vil falle i løpet av de neste 12 månedene er på 6,9 prosent i fjerde kvartal 2017, opp 2,6 prosentpoeng fra forrige kvartal.

TEKNISKE KOMMENTARER – ØKONOMENE OG PARTENE I ARBEIDSLIVET

UTVALG OG UTVALGSMETODE	<p>Utvalget består av eksperter i finansnæringen, akademien og partene i arbeidslivet, vervet av Epinion via e-post, samt fra respondentlister fra tidligere gjennomførte undersøkelser. Listene er korrigeret for respondenter som ikke lenger er relevante, eller som ikke lenger ønsker å delta.</p>
ANTALL INTERVJU	<p>I denne undersøkelsen er det gjennomført totalt 93 intervju blant økonomer innenfor akademien og finansnæringen, samt representanter for partene i sentrale arbeidslivsorganisasjoner.</p> <p>Det er gjennomført 48 intervju med økonomer og 45 med representanter fra partene i arbeidslivet.</p>
VEKTING	<p>Resultatene i denne undersøkelsen er ikke vektet.</p>
DATAINNSAMLINGS METODE	<p>Feltarbeidet er gjennomført på web ved bruk av datainnsamlingsverktøyet IBM-SPSS. Respondentene er invitert til å delta ved utsendelse av e-post.</p>
DATAINNSAMLINGS PERIODE	<p>Feltarbeidet er gjennomført i tidsrommet fra 13. november til 16. november 2017.</p>
GJENNOMSNIITT OG MEDIAN	<p>Respondenter som har besvart spørsmål med «Vet ikke» er ikke tatt med i beregning av gjennomsnittsverdier og/eller median.</p>
EKSTREM OBSERVASJONER	<p>Ekstremobservasjoner over 8 prosent (absoluttverdi) er her holdt utenfor i presentasjonen av gjennomsnittstallene for pris- og lønnsutviklingen.</p>
FEILMARGINER	<p>Resultatene må tolkes innenfor feilmarginer på +/- 6,2 – 14,1 prosentpoeng for hovedfrekvensene. Feilmarginer for undergrupper og eventuelle krysstabuleringer er større.</p>

TEKNISKE KOMMENTARER – NÆRINGSLEDERNE

UTVALG OG UTVALGSMETODE	Utvalget består av et representativt utvalg av daglig ledere, økonomiansvarlige og innkjøpssjefer i norske bedrifter med 20 ansatte eller flere. Undersøkelsen er gjennomført med Respons Analyse som en underleverandør for deler av intervjuene.
ANTALL INTERVJU	Det er gjennomført totalt 512 intervju blant næringslivslederne hvorav 309 er fra bedrifter med 50 ansatte eller flere, og 203 er fra bedrifter med færre enn 50 ansatte.
VEKTING	Resultatene i denne undersøkelsen er vektet basert på følgende variabler: Geografi (landsdel), sektor (bransje) og antall ansatte i bedriften. Vektet base er presentert i rapporten.
DATAINNSAMLINGS METODE	Feltarbeidet er gjennomført på web ved bruk av datainnsamlingsverktøyet IBM-SPSS. Respondentene er invitert til å delta ved utsendelse av e-post.
DATAINNSAMLINGS PERIODE	Feltarbeidet er gjennomført i tidsrommet fra 1. november til 17. november 2017.
GJENNOMSNIITT OG MEDIAN	Respondenter som har besvart spørsmål med «Vet ikke» er ikke tatt med i beregning av gjennomsnittsverdier og/eller median.
EKSTREM OBSERVASJONER	Ekstremobservasjoner over 11 prosent (absoluttverdi) er her holdt utenfor i presentasjonen av gjennomsnittstallene for pris- og lønnsutviklingen.
FEILMARGINER	Resultatene må tolkes innenfor feilmarginer på +/- 1,9 – 4,5 prosentpoeng for hovedfrekvensene. Feilmarginer for undergrupper og eventuelle krysstabuleringer er større.

ENDRINGER I SPØRRESKJEMAET (Endret 1. kvartal 2015)

¹Spørsmål 16 endret fra «Hva tror du prisstigningen er om 2 år?» til «Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?»

²Spørsmål 21 endret fra «Har lønnsomheten i din bedrift blitt bedre, blitt svekket eller vært uendret de siste 12 månedene?» til «Har lønnsomheten i din bedrift, målt ved driftsmargin (EBITDA), blitt bedre, vært uendret eller blitt svekket de siste 12 månedene?»

³Spørsmål 22 endret fra «Tror du lønnsomheten i din bedrift vil bli bedre, bli svekket eller holde seg uendret de neste 12 månedene?» til «Tror du lønnsomheten i din bedrift, målt ved driftsmargin (EBITDA), vil bli bedre, holde seg uendret eller vil bli svekket de neste 12 måneder?»

⁴Spørsmål 23 endret fra «Sammenlignet med ett år tidligere, har bedriften i dag flere ansatte, færre ansatte eller like mange ansatte?» til «Sammenlignet med 12 måneder tidligere, har bedriften i dag flere ansatte, like mange ansatte eller færre ansatte?»

TEKNI SKE KOMMENTARER – HUSHOLDNINGENE

UTVALG OG UTVALGSMETODE	Undersøkelsen er gjennomført med et representativt utvalg av privatpersoner over 15 år, trukket tilfeldig i befolkningen i Norge. Intervju gjennomført på fasttelefon utgjør 43 prosent, og intervju gjennomført på mobiltelefon utgjør 57 prosent.
ANTALL INTERVJU	Det er gjennomført totalt 1000 intervju (vektet) blant norske husholdninger.
VEKTING	Resultatene i denne undersøkelsen er vektet basert på følgende variabler: Geografi (landsdel), alder og kjønn. Vektet base er presentert i rapporten.
DATAINNSAMLINGS METODE	Feltarbeidet er gjennomført ved telefonintervju i Epinions CATI - senter.
DATAINNSAMLINGS PERIODE	Feltarbeidet er gjennomført i tidsrommet fra 8. november til 17. november 2017.
GJENNOMSNI TT OG MEDIAN	Respondenter som har besvart spørsmål med «Vet ikke» er ikke tatt med i beregning av gjennomsnittsverdier og/eller median.
EKSTREM OBSERVASJONER	Ekstremobservasjoner over 11 prosent (absoluttverdi) er her holdt utenfor i presentasjonen av gjennomsnittstallene for pris- og lønnsutviklingen.
FEILMARGINER	Resultatene må tolkes innenfor feilmarginer på +/- 1,4 – 3,2 prosentpoeng for hovedfrekvensene. Feilmarginer for undergrupper og eventuelle krysstabuleringer er større.

ENDRINGER I SPØRRESKJEMAET (Endret 1. kvartal 2015)

⁵Spørsmål 25 endret fra «Sammenliknet med for 12 måneder siden, synes du prisene på varer og tjenester er mye høyere, en del høyere, litt høyere, om lag uforandret eller lavere?» til «Sammenliknet med for 12 måneder siden, tror du prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, er høyere, om lag uforandret eller lavere enn nå?»

⁶Spørsmål 26 endret fra «Omtrent hvor mye tror du prisene har endret seg målt i prosent?» til «Omtrent hvor mye høyere/lavere, målt i prosent?»

⁷Spørsmål 27 endret fra «Tror du at prisene i løpet av de neste 12 månedene vil være høyere, uendret eller lavere enn i dag?» til «Tror du at prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, i løpet av de neste 12 månedene vil være høyere, uendret eller lavere enn i dag?»

⁸Spørsmål 28 endret fra «Hvor mange prosent tror du prisene kommer til å stige de nærmeste 12 månedene?» til «Omtrent hvor mye høyere/lavere, målt i prosent?»

⁹Spørsmål 29 endret fra «Hvis høyere: Vil prisene vokse raskere, saktere eller i samme takt som i dag?» til «Vil prisene stige raskere, i samme takt som i dag eller saktere (Hvis svart høyere på spørsmål 27)?»

¹⁰Spørsmål 31 endret fra «Hva tror du den generelle prisveksten blir om 2-3 år, målt i prosent?» til «Hvor mye tror du prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, vil stige årlig om 2-3 år, målt i prosent?»

EPINION AARHUS

HACK KAMPMANNS PLADS 1-3
8000 AARHUS C
T: +45 87 30 95 00
E: TV@EPINIONGLOBAL.COM
W: WWW.EPINION.DK

EPINION COPENHAGEN

RYESGADE 3F
2200 COPENHAGEN N
T: +45 87 30 95 00
E: TYA@EPINIONGLOBAL.COM
W: WWW.EPINION.DK

EPINION HAMBURG

ERICUSSPITZE 4
20457 HAMBURG – GERMANY
T: +45 87 30 95 00
E: TV@EPINIONGLOBAL.COM
W: WWW.EPINIONCONSULTING.DE

EPINION MALMÖ

ADELGATAN 5
21122 MALMÖ - SWEDEN
T: +45 87 30 95 00
E: TV@EPINIONGLOBAL.COM
W: WWW.EPINION.SE

EPINION OSLO

BISKOP GUNNERUS GATE 2
0155 OSLO - NORWAY
T: +47 97 11 73 50
E: CKL@EPINIONGLOBAL.COM
W: WWW.EPINION.NO

EPINION SAIGON

11TH FL, DINH LE BUILDING,
1 DINH LE, DIST. 4, HCMC
VIETNAM
T: +84 8 38 26 89 89
E: OFFICE@EPINIONGLOBAL.COM
W: WWW.EPINION.VN

EPINION STAVANGER

KLUBBGATEN 4
4006 STAVANGER - NORWAY
T: +47 90 17 18 99
E: SM@EPINIONGLOBAL.COM
W: WWW.EPINION.NO

EPINION VIENNA

SEMPERSTRASSE 1/2 - 4
1180 VIENNA - AUSTRIA
T: +45 87 30 95 00
E: TV@EPINIONGLOBAL.COM
W: WWW.EPINIONCONSULTING.AT

